

תלמוד בבלי – מסכת מנחות

פרק שלישי - הקומץ רבה

עריכה: אבי גורמן

[יז ע"א]

מתני':

הקומץ את המנחה לאכול דבר שאין דרכו לאכול, ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר – כשר.

ר"א פוסל.

לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר, פחות מכזית – כשר.

לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית – כשר, שאין אכילה והקטרה מצטרפין.

גמ':

א"ר אסי א"ר יוחנן: מ"ט דר"א? - אמר קרא: (ויקרא ז, יח) "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו" - בשתי אכילות הכתוב מדבר: אחד - אכילת אדם, ואחד - אכילת מזבח, לומר לך: כשם שמחשבין באכילת אדם, כך מחשבין באכילת מזבח. וכשם שמחשבין מאכילת אדם לאכילת אדם ומאכילת מזבח לאכילת מזבח, כך מחשבין מאכילת אדם למזבח ומאכילת מזבח לאדם.

מ"ט?

מדאפקינהו רחמנא להקטרה בלשון 'אכילה'.

ורבנן: האי דאפקינהו רחמנא בלשון 'אכילה' [יז ע"ב] - דלא שנא כי מחשב בלשון 'אכילה' למזבח, ולי"ש כי מחשב בלשון 'הקטרה' למזבח. א"נ: מה אכילה - בכזית, אף הקטרה – בכזית. ולעולם - אכילה דאורחא משמע.

ור"א: א"כ לכתוב רחמנא 'אם האכל האכל', א"נ 'אם יאכל יאכל', מאי "האכל יאכל" - שמעת מינה תרתי.

אמר ליה רבי זירא לרב אסי: ואי טעמא דר"א משום הכי הוא, כרת נמי ליחייב?! -
וכי תימא: ה"נ, והא אתה הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן: מודה ר"א שאין ענוש כרת?
א"ל:

תנאי היא אליבא דר"א. איכא למ"ד - פסולה דאורייתא, ואיכא למ"ד - פסולה
דרבנן. דתניא:

השוחט את הזבח לשתות מדמו למחר, להקטיר מבשרו למחר, לאכול
מאימוריו למחר - כשר, ור"א - פוסל.

להניח מדמו למחר: רבי יהודה - פוסל.

אמר ר"א: אף בזו ר"א פוסל וחכמים מכשירין.

רבי יהודה אליבא דמאן?

אילימא אליבא דרבנן - השתא ומה התם דקא מחשב בלשון אכילה - מכשרי
רבנן, הכא - לא כל שכן?! - אלא אליבא דר"א.

ו"אמר ר' אלעזר: אף בזו ר"א פוסל וחכמים מכשירין". - ר' אלעזר היינו ר'
יהודה? - אלא לאו, כרת איכא בינייהו. דר' יהודה (דת"ק) סבר: "להניח" -
פסולא בעלמא, בהנך - כרת נמי מיחייב, ואתא ר' אלעזר למימר: אידי ואידי
פסול ואין בו כרת!

לא, דכולי עלמא - כרת ליכא, והכא - ג' מחלוקת בדבר:

ת"ק סבר: בהנך פליגי, "להניח" - דברי הכל כשר.

[יח ע"א]

ור' יהודה סבר: בהנך פליגי, "להניח" - דברי הכל פסול. מאי טעמא? - גזירה מקצת
דמו, אטו כל דמו. וכל דמו - פסולא דאורייתא, דתניא: אמר להם רבי יהודה: אי אתם
מודים לי שאם הניחו למחר שפסול. חישב להניחו למחר - נמי פסול!
ואתא ר' אלעזר למימר: אף בזו - ר' אליעזר פוסל וחכמים מכשירין.

וסבר ר' יהודה להניח מדמו למחר דברי הכל פסול?

והתניא:

אמר רבי: כשהלכתי למצות מדותי אצל ר' אלעזר בן שמוע, ואמרי לה - למצות
מדותיו של ר' אלעזר בן שמוע, מצאתי יוסף הבבלי יושב לפניו, והיה חביב לו
ביותר עד לאחת.

אמר לו: רבי, השוחט את הזבח להניח מדמו למחר מהו?

אמר לו: כשר.

ערבית אמר לו: כשר.

שחרית אמר לו: כשר.

צהרים אמר לו: כשר.

מנחה אמר לו: כשר אלא שר' אליעזר פוסל.

צהבו פניו של יוסף הבבלי.

אמר לו: יוסף, כמדומה אני שלא כיווננו שמועתינו עד עתה.

אמר לו: [הן] רבי הן, אלא שר' יהודה פסול שנה לי, וחזרתי על כל תלמידיו

ובקשתי לי חבר ולא מצאתי. עכשיו ששנית לי "פסול" - החזרת לי אבידתי!

זלגו עיניו [של רבי אלעזר בן שמוע] דמעות (של רבי אלעזר בן שמוע), אמר:

אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר! קרא עליו

המקרא הזה: [\(תהלים קיט, צז\)](#) "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי וגוי."

הא - מפני שר' יהודה בנו של ר' אלעאי, ורבי אלעאי תלמידו של ר' אליעזר -

לפיכך שנה לך משנת רבי אליעזר.

ואי סלקא דעתך "דברי הכל פסול" אתנייה, מאי "החזרת לי אבידתי"? - איהו פלוגתא

קאמר ליה!?

אלא מאי - כשר ור' אליעזר (פסול) פוסל אתנייה, אי הכי מאי "הא מפני" (פלוגתא) -

אנן נמי פלוגתא קא מתנינן?

אלא לעולם - "דברי הכל פסול" אתנייה, ומאי "החזרת לי אבידתי" - דהדר ליה מיהא

שום פסלות בעולם.

מתני':

לא יצק, לא בלל, ולא פתת, ולא מלח, ולא הניף, לא הגיש, או שפתתן פתים מרובות,

ולא משחן - כשירה.

גמ':

מאי "לא יצק"? - אילימא לא יצק כלל, עיכובא כתב בה!

אלא "לא יצק" – כהן, אלא זר.

אי הכי, "לא בלל" נמי, "לא בלל" כהן אלא זר? - הא לא בלל כלל – פסולה? [יח ע"ב]
והתנן: ששים - נבללין, ששים וא' - אין נבללין. - והוינן בה: כי אינם נבללין מאי הוי
והתנן: לא בלל כשרה? - ואמר ר' זירא: כל הראוי לבילה - אין בילה מעכבת בו, וכל
שאינו ראוי לבילה - בילה מעכבת בו?

מידי איריא, הא כדאיתא והא כדאיתא: "לא יצק" - לא יצק כהן אלא זר, "לא בלל"
- לא בלל כלל.

או שפתת' פתים מרובות - כשרה :

השתא לא פתת כלל - כשרה, פתין מרובות – מיבעיא?

מאי פתין מרובות? - שריבה בפתיתין.

ואיבעית אימא: לעולם פתים מרובות ממש, ומהו דתימא - התם הוא דאיכא תורת
'חלות' עליהן, אבל הכא דלא תורת 'חלות' איכא ולא תורת 'פתיתין' איכא - קמ"ל.

לימא מתניתין דלא כרבי שמעון – דתניא רבי שמעון אומר: כל כהן שאינו מודה
בעבודה אין לו חלק בכהונה, שנאמר (ויקרא ז, לג) "המקריב את דם השלמים ואת
החלב מבני אהרן, לו תהיה שוק הימין למנה" - מודה בעבודה יש לו חלק בכהונה,
שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה.

ואין לי אלא זו בלבד, מנין לרבות ט"ו עבודות: היציקות, והבלילות, והפתיתות,
והמליחות, והתנופות, וההגשות, והקמיצות, והקטרות, והמליקות, והקבלות,
והזאות, והשקאת סוטה, ועריפת עגלה, וטהרת מצורע, ונשיאות כפים בין מבפנים
בין מבחוץ – מנין? - ת"ל: "מבני אהרן" - עבודה המסורה לבני אהרן, כל כהן שאינו
מודה בה - אין לו חלק בכהונה?

אמר רב נחמן: לא קשיא, כאן - במנחת כהנים, כאן - במנחת ישראל. מנחת ישראל
דבת קמיצה היא - מקמיצה ואילך מצות כהונה, לימד על יציקה ובלילה שכשירה
בזר. מנחת כהנים דלאו בת קמיצה היא - מעיקרא בעיא כהונה.

אמר ליה רבא: מכדי מנחת כהנים מהיכא איתרבי ליציקה? - ממנחת ישראל, מה
התם - כשירה בזר, אף הכא נמי - כשירה בזר!

איכא דאמרי:

אמר רב נחמן: לא קשיא, כאן – בנקמצות, כאן – בשאין נקמצות.
אמר ליה רבא: מכדי שאין נקמצות מהיכא איתרבי ליציקה? – מנקמצות, כנקמצות
- מה התם כשירה בזר, אף הכא נמי כשירה בזר!
אלא מחוורתא מתניתין דלא כר' שמעון.

מ"ט דרבנן?

אמר קרא: (ויקרא ב, א) "ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה והביאה אל בני אהרן הכהן
וקמץ" - מקמיצה ואילך מצות כהונה, לימד על יציקה ובלילה - שכשירה בזר.
ורבי שמעון?

"בני אהרן [יט ע"א] הכהנים" - מקרא נדרש לפניו ולאחריו.

וסבר ר"ש - "מקרא נדרש לפניו ולאחריו"?

והתניא (ויקרא ד, כה) "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות
המזבח" – "באצבעו" "ולקח" - מלמד שלא תהא קבלה אלא בימין. "באצבעו"
"ונתן" - מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין.

אר"ש: וכי נאמר יד בקבלה? - הואיל ולא נאמר יד בקבלה, קיבל בשמאל כשר.
ואמר אביי: במקרא נדרש לפניו ולאחריו קא מיפלגי (ור"ש סבר לאחריו נדרש
ולפניו אין נדרש)!!

אלא הי"ט דר"ש, "והביאה" - וי"ו מוסיף על ענין ראשון.

וסבר ר"ש - "וי"ו מוסיף על ענין ראשון"?

אלא מעתה, דכתיב: (ויקרא א, ה) "ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן
הכהנים את הדם וזרקו את הדם" - מקבלה ואילך מצות כהונה, מלמד על
שחיטה שכשירה בזר.

אי לר"ש וי"ו מוסיף על ענין ראשון - שחיטה הי"נ בזר תהא פסולה?

שאני התם, דאמר קרא – "וסמך" "ושחט" - מה סמיכה בזרים, אף שחיטה בזרים.

אי מה סמיכה בבעלים, אף שחיטה בבעלים?

ההוא לא מצית אמרת, ק"ו: ומה זריקה דעיקר כפרה - לא בעיא בעלים, שחיטה דלאו עיקר כפרה - לא כ"ש! וכי תימא - אין דנין אפשר משאי אפשר, גלי רחמנא ביוה"כ (ויקרא טז, יא) "ושחט את פר החטאת אשר לו" - מכלל דשחיטה בעלמא לא בעינן בעלים!

אמר רב: כל מקום שנאמר "תורה" ו-"חוקה" - אינו אלא לעכב.
קא ס"ד - תרתי בעיא, כדכתיב: (במדבר יט, ב) "זאת חוקת התורה".
(סימן נת"ץ יקמ"ל)

והרי נזיר - דלא כתיבא ביה אלא "תורה", ואמר רב: תנופה בנזיר מעכבא?
שאני התם, כיון דכתיב "כן יעשה" - כמאן דכתיבא בהו חוקה דמי.

הרי תודה - דלא כתיבא ביה אלא "תורה", ותנן: ארבעה שבתודה - מעכבין זה את זה?
שאני תודה דאיתקש לנזיר, דכתיב: (ויקרא ז, יג) "על זבח תודת שלמיו", ואמר מר:
"שלמיו" - לרבות שלמי נזיר.

והרי מצורע - דלא כתיב ביה אלא "תורה", ותנן: ארבעה מינין שבמצורע - מעכבין זה את זה?
שאני התם, כיון דכתיב: (ויקרא יד, ב) "זאת תהיה תורת המצורע" - כמאן דכתיב ביה חוקה דמי.

והרי יוה"כ - דלא כתיב ביה אלא "חוקה", ותנן: שני שעירי יוה"כ - מעכבין זה את זה?

אלא: או "תורה", או "חוקה".

והרי שאר קרבנות, דכתיב בהו "תורה" - ולא מעכבי?
"תורה" בעיא "חוקה", ו"חוקה" לא בעיא "תורה".

והא "תורה וחוקה" קא אמר?

ה"ק: אף על גב דכתיב "תורה", אי כתיבא "חוקה" – אין, ואי לא – לא.

והרי מנחה - דכתיב בה "חוקה", ואמר רב: כל מקום שהחזיר הכתוב בתורת מנחה - אינו אלא לעכב. – החזיר – אין, לא החזיר – לא?
שאני התם, דכי כתיבא "חוקה" - אאכילה כתיבא.

והרי לחם הפנים - דכי כתיבא "חוקה" אאכילה כתיבא, ותנן: שני סדרים - מעכבין זה את זה. שני בזיכין - מעכבין זה את זה. הסדרין והבזיכין - מעכבין זה את זה?
אלא כל היכא דכתיבא אאכילה - אכולא מילתא כתיבא, [ו]שאני התם דאמר קרא: (ויקרא ב, טז) "מגרשה ומשמנה".

[יט ע"ב]

(גרש ושמן מעכבין ואין דבר אחר מעכב)

גופא - אמר רב: כל מקום שהחזיר לך הכתוב בתורה מנחה, אינו אלא לעכב.

ושמואל אמר: גרש ושמן מעכבין, ואין דבר אחר מעכב.

ולשמואל, אע"ג דתנא ביה קרא לא מעכבא ליה?

אלא: כל היכא דתנא ביה קרא - ודאי מעכבא. והכא ב-"מלא קומצו" "בקומצו" - קא מיפלגי.

דתניא – "מלא קומצו" "בקומצו" - שלא יעשה מדה לקומץ.

רב סבר: הא נמי תנא ביה קרא, דכתיב (ויקרא ט, יז) "ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה".

ושמואל: דורות משעה - לא ילפינן.

ולא יליף שמואל דורות משעה? – והתנן: כלי הלח מקדשין את הלח, ומדת יבש מקדשין את היבש. ואין כלי הלח מקדשין את היבש, ולא מדת יבש מקדשין את הלח. - ואמר שמואל: ל"ש אלא מדות, אבל מזרקות – מקדשין, דכתיב: (במדבר ז,

יג) "שניהם מלאים סלת"!!

שאני התם דתנא בה קרא תריסר זימנין.

א"ל רב כהנא ורב אסי לרב: והרי הגשה - דתנא בה קרא ולא מעכבא?

מאן תנא ביה? – דכתיב (ויקרא ז, א) "זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה' "

ההוא לקבוע לה מקום הוא דאתא.

דתניא: "לפני ה' " - יכול במערב? - ת"ל "אל פני המזבח". אי "אל פני המזבח" - יכול בדרום? - ת"ל "לפני ה' " - הא כיצד? - מגישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן, ודיו.

רבי אליעזר אומר: יכול יגישנה למערבה של קרן (או) לדרומה של קרן? - אמרת כל מקום שאתה מוצא שתי מקראות, אחד מקיים עצמו ומקיים חבירו, ואחד מקיים עצמו ומבטל את חבירו, מניחין את שמקיים עצמו ומבטל חבירו, ותופשין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו, שכשאתה אומר "לפני ה' " – במערב, בטלתה "אל פני המזבח" - בדרום, וכשאתה אומר "אל פני המזבח" – בדרום, קיימתה "לפני ה' " .

והיכא קיימתה?

אמר רב אשי: קסבר האי תנא - כוליה מזבח בצפון קאי.

מתקיף לה רב הונא: הרי מלח דלא תנא ביה קרא - ומעכבא ביה?

דתניא: (במדבר יח, יט) "ברית מלח עולם הוא" – שתהא [כ ע"א] ברית אמורה במלח - דברי ר' יהודה. ר' שמעון אומר: נאמר כאן - "ברית מלח עולם הוא", ונאמר להלן – (במדבר כה, יג) "ברית כהונת עולם" - כשם שאי אפשר לקרבנות בלא כהונה, כך אי אפשר לקרבנות בלא מלח?

אמר רב יוסף: רב - כתנא דידן ס"ל, דאמר – "לא מלח כשר".

אמר ליה אביי: אי הכי "לא יצק" נמי - לא יצק כלל? - אלא - לא יצק כהן אלא זר, הכא נמי - לא מלח כהן אלא זר.

אמר ליה: וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח!

ואי בעית אימא: כיון דכתיבא ביה "ברית" - כמאן דתנא ביה קרא דמיא.

ולא תנא ביה קרא? – והכתיב: (ויקרא ב, יג) "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח"?

ההוא מיבעי ליה לכדתניא :

אילו נאמר "קרבן במלח" - שומע אני אפילו עצים ודם שנקראו קרבן? ת"ל –
"מנחה" - מה מנחה מיוחדת שאחרים באין חובה לה, אף כל שאחרים באין
חובה לה.

אי - מה מנחה מיוחדת שמתרת, אף כל שמתיר - אביא דם שמתיר? - ת"ל:
"מעל מנחתך" – ולא - מעל דמך.

יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח? - ת"ל "קרבן" - קרבן טעון מלח, ואין מנחה
כולה טעונה מלח.

ואין לי אלא קומץ (מנחה), מנין לרבות את הלבונה? - מרבה אני את הלבונה -
שכן באה עמה בכלי אחד.

מנין לרבות את הלבונה הבאה בפני עצמה, ולבונה הבאה בבזיכין, והקטרת
מנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, ומנחת נסכים, אימורי חטאת, ואימורי אשם,
ואימורי קדשי קדשים, ואימורי קדשים קלים, ואברי עולה, ועולת העוף –
מנין? - תלמוד לומר: (ויקרא ב, יג) "על כל קרבנך תקריב מלח".

אמר מר: אין לי אלא קומץ (מנחה), מנין לרבות את הלבונה? - מרבה אני את הלבונה
שכן באה עמה בכלי אחד. - והא אמרת מה מנחה מיוחדת שאחרים באין חובה לה?

הכי קאמר: אימא "קרבן" – כלל, ו"מנחה" – פרט, כלל ופרט - אין בכלל אלא מה
שבפרט, מנחה - אין, מידי אחרינא – לא? - הדר אמר: "על כל קרבנך" - חזר וכלל,
כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש - שאחרים באין חובה
לה, אף כל - שאחרים באין חובה לה.

אחרים דבאין חובה לה - מאי ניהו? – עצים: אף כל עצים. אימא (אחרים דבאין חובה
לה ניהו) – לבונה? ואייתי דם - דאיכא נסכים?

נסכים, בהדי אימורין הוא דאתו.

מ"ט? – 'אכילה' ו-'שתיה'.

אדרבה, כפרה ושמחה?

אלא: לבונה באה עמה בכלי אחד, [נסכים אין באין בכלי אחד]. אבל עצים - כי היכי
דמתכשרא בהו מנחה, הכי מתכשרא בהו כולהו קרבנות.

ואימא: מה הפרט מפורש - שאחרים באין חובה לה ומתרת, אף כל - שאחרים באין חובה לה ומתרת. ומאי ניהו? - לבונה הבאה בבזיכין דשריא לחם, אבל מידי אחרינא – לא?

מדאיצטריך "מעל מנחתך" ולא - מעל דמך, מכלל דהנך כולהו אתו בחד צד.

אמר מר: "מעל מנחתך" - ולא מעל דמך.

ואימא: מעל מנחתך - ולא מעל איבריך?

מסתברא אברים הוה ליה לרבוויי, שכן (אשב"נ טמ"א סימן): אחרים באין חובה לה - כמותה; אישים - כמותה; בחוץ - כמותה; נותר - כמותה; טומאה - כמותה; מעילה - כמותה.

[כ ע"ב]

אדרבה, דם הוה ליה לרבוויי - שכן: מתיר - כמותה, נפסל בשקיעת החמה - כמותה? הנך נפישן.

אמר מר: שומע אני אפילו עצים ודם שנקראו קרבן.

מאן שמעת ליה דאמר עצים איקרי 'קרבן'? - רבי, לרבי מבעיא בעו מלח!

דתניא: "קרבן" (מנחה) - מלמד שמתנדבין עצים. וכמה? - שני גזרין, וכן הוא אומר: (נחמיה י, לה) "והגורלות הפלנו על קרבן העצים". רבי אמר: עצים קרבן מנחה הן, וטעונין מלח, וטעונין הגשה. - ואמר רבא: לדברי רבי - עצים טעונין קמיצה. וא"ר פפא: לדברי רבי - עצים צריכין עצים?

סמי מיכן "עצים".

ואלא - קרא למעוטי מאי? אי למעוטי דם - "מעל מנחתך" נפקא!

[כא ע"א]

אפיק "עצים", ועייל "נסכים". דתניא: אבל היין והדם והעצים והקטרת - אין טעונין מלח.

מני?

אי רבי? - קשיא עצים!

אי רבנן? - קשיא קטרת!

האי תנא הוא: דתניא –

רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר: מה הפרט מפורש - דבר שמקבל
טומאה ועולה לאשים וישנו על מזבח החיצון, אף כל דבר המקבל טומאה
ועולה לאשים וישנו על מזבח החיצון.

יצאו עצים - שאין מקבלין טומאה;

יצאו דם ויין - שאין עולים לאשים;

יצאה קטרת - שאינה על מזבח החיצון.

אלא טעמא דמעטיה קרא לדם, הא לאו הכי הוה אמינא דם ליבעי מלח? - כיון
דמלחיה, נפיק ליה מתורת דם! - דאמר זעירי א"ר חנינא: דם שבישלו - אינו עובר
עליו. ורב יהודה אמר זעירי: דם שמלחו - אינו עובר עליו. ורב יהודה דידיה אמר:
אברים שצלאן והעלן - אין בהם משום לריח ניחוח?!

מהו דתימא: מישדא בה משהו למצוה בעלמא, קמ"ל.

גופא - אמר זעירי א"ר חנינא: דם שבישלו - אינו עובר עליו.

יתיב רבא וקא אמר לה להא שמעתא.

איתיביה אביי: הקפה את הדם ואכלו, או שהמחה את החלב וגמעו – חייב!

לא קשיא, כאן - שהקפה באור, כאן - שהקפה בחמה. באור - לא הדר, בחמה – הדר.

בחמה נמי לימא: הואיל ואידחי אידחי? - דהא בעא מיניה רבי מני מר' יוחנן: דם
שקרש ואכלו – מהו? אמר ליה: הואיל ונדחה – ידחה?

אישתיק.

אמר ליה: דלמא ודאי, כאן - בחטאות החיצוניות (החיצונות), כאן - בחטאות
הפנימיות.

אמר: אדכרתן מילתא דאמר רב חסדא: דם שקרש בחטאות ואכלו – חייב, [\(ויקרא
ה, טז\)](#) "ולקח" "ונתן" - אמר רחמנא, [והאין] בר לקיחה ונתינה הוא. בחטאות

הפנימיות ואכלו – פטור, "וטבל" "והזה" - אמר רחמנא, והאי לאו בר טבילה והזאה הוא.

ורבא דידיה אמר: אפילו בחטאות הפנימיות ואכלו – חייב, הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצונות.

אמר רב פפא: הלכך, דם חמור שקרש ואכלו – חייב, הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצונות.

אמר רב גידל אמר זעירי: דם - בין לח בין יבש – חוצץ.

מיתבי: הדם והדיו והדבש והחלב - יבשין חוצצין, לחין - אינן חוצצין?

לא קשיא: הא – דסריך, הא - דלא סריך.

"תמלח" - למאי אתא?

לכדתניא:

"במלח", תבונהו? - ת"ל: "תמלח". אי "תמלח", יכול במי מלח? ת"ל: "במלח".

(ויקרא ב, יג) "ולא תשבית מלח" - הבא מלח שאינה שובתת. ואיזו? - זו מלח סדומית. ומנין שאם לא מצא מלח סדומית, שמביא מלח איסתרוקנית? - ת"ל: "תקריב" - תקריב כל שהוא.

"תקריב" - מכל מקום. "תקריב" - ואפילו בשבת. "תקריב" - ואפילו בטומאה.

מאי תבונהו?

אמר רבה בר עולא: הכי קאמר - יכול יתבוננו כתבן בטיט.

אמר ליה אביי: אי הכי יתבוננו מיבעי ליה!

אלא אמר אביי: יכול יעשנו כבנין.

אמר ליה רבא: אי הכי יבננו מיבעי ליה!

אלא אמר רבא: יכול תבונהו.

מאי תבונהו?

אמר רב אשי: יכול יתן בו טעם כבינה? - תלמוד לומר: "תמלח". כיצד הוא עושה? - מביא האבר ונותן עליו מלח, וחוזר והופכו ונותן עליו מלח, ומעלהו. אמר אביי: וכן לקדירה.

[כא ע"ב]

תנו רבנן: מלח שעל גבי האבר - מועלין בו. שע"ג הכבש ושבראשו של מזבח - אין מועלין בו.

ואמר רב מתנה: מאי קראה? – (יחזקאל מג, כד) "והקרבתם לפני ה' והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עולה לה'".

תנן התם: על המלח ועל העצים - שיהו הכהנים נאותין בהן.

אמר שמואל: לא שנו אלא לקרבנס, אבל לאכילה – לא.

קא ס"ד, מאי "לקרבנס"? - למלוח קרבנס. "לאכול" - אכילת קדשים.

השתא למלוח עורות קדשים – יהבינן, לאכילת קדשים - לא יהבינן? – דתניא: נמצאת אתה אומר, בשלשה מקומות המלח נתונה: בלשכת המלח, ועל גבי הכבש, ובראשו של מזבח. בלשכת המלח - ששם מולחין עורות קדשים; על גבי הכבש - ששם מולחים את האברים; בראשו של מזבח - ששם מולחין הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ועולת העוף!?

אלא מאי "לקרבנס" - לאכילת קרבנס. ומאי "לאכילה" - אכילה דחולין.

חולין – פשיטא? מאי בעו התם? א?

ע"ג דאמר מר: "יאכלו" - שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע, אפילו הכי - מלח דקדשים לא יהבינן להו.

אמר ליה רבינא לרב אשי: ה"נ מסתברא. דאי סלקא דעתך מאי "לקרבנס" – למלוח, טעמא דאתני בית דין, הא לא אתני בית דין – לא? השתא לישראל יהבינן, לכהנים לא יהבינן? דתניא: יכול האומר 'הרי עלי מנחה' יביא מלח מתוך ביתו כדרך שמביא לבונה מתוך ביתו? ודין הוא, נאמר הביא מנחה והביא מלח, ונאמר הביא מנחה והביא לבונה, מה לבונה - מתוך ביתו, אף מלח - מתוך ביתו. או כלך לדרך זו: נאמר הביא מנחה והביא מלח, ונאמר הביא מנחה והביא עצים, מה עצים - משל ציבור, אף מלח - משל ציבור? - נראה למי דומה: דנין דבר הנוהג בכל הזבחים, מדבר הנוהג בכל הזבחים, ואל תוכיח לבונה שאינה נוהגת בכל הזבחים. או כלך לדרך זו: דנין דבר הבא

עמה בכלי אחד, מדבר הבא עמה בכלי אחד, ואל יוכיחו עצים שאינן באין עמה בכלי אחד? - ת"ל (במדבר ית, יט) "ברית מלח עולם הוא", ולהלן הוא אומר (ויקרא כד, ח) "מאת בני ישראל ברית עולם" - מה להלן משל ציבור, אף כאן משל ציבור!?

אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, הכי קאמר רב שישא בריה דרב אידי: לא נצרכא אלא לבן בוכרי. דתנן: אמר רבי יהודה: העיד בן בוכרי ביבנה - כל כהן ששוקל אינו חוטא. אמר לו רבן יוחנן בן זכאי: לא, כי אלא - כל כהן שאינו שוקל חוטא, אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן: (ויקרא ו, טז) "וכל מנחת כהן כליל תהיה, לא תאכל" - הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היא, היאך נאכלין!

ולבן בוכרי, כיון דלכתחילה לא מיחייב לאיתויי, כי מייתי נמי חוטא הוא, דקא מעייל חולין לעזרה?

דמייתי ומסר להון לציבור.

סלקא דעתך אמינא, [כב ע"א] כי זכי להו רחמנא - לישראל, דאית להו לשכה, לכהנים דלית להו לשכה - לא זכי להו רחמנא, קמ"ל.

ועצים, דפשיטא ליה לתנא דמשל ציבור - מנלן?

דתניא: יכול האומר הרי עלי עולה - יביא עצים מתוך ביתו כדרך שמביא נסכים מתוך ביתו? - ת"ל (ויקרא א, ח) "על העצים אשר על האש אשר על המזבח" - מה מזבח משל ציבור, אף עצים ואש משל ציבור - דברי רבי אלעזר בר ר"ש.

רבי אלעזר בן שמוע אומר: מה מזבח - שלא נשתמש בו הדיוט, אף עצים ואש - שלא נשתמש בהן הדיוט.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו: חדתי.

ועתיקי לא? והכתיב (שמואל ב כד, כב) "ויאמר ארונה אל דוד: יקח ויעל אדוני המלך הטוב בעיניו, ראה הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים"!!

הכא נמי בחדתי.

מאי מוריגים?

אמר עולא: מטה של טרבל.

מאי מטה של טרבל?

אמר רב יהודה: עיזא דקורקסא, דדשו בה דשתאי.

אמר רב יוסף: מאי קראה? – (ישעיהו מא, טו) "הנה שמתידך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים".

מתני':

נתערב קומצה - בקומץ חבירתה, במנחת כהנים, במנחת כהן משיח, במנחת נסכים – כשרה.

רבי יהודה אומר: במנחת כהן משיח, במנחת נסכים – פסולה, שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה - והן בולעות זו מזו.

גמ':

תנן התם:

דם שנתערב במים - אם יש בו מראית דם – כשר. נתערב ביין - רואין אותו כאילו הוא מים. נתערב בדם בהמה או בדם חיה - רואין אותו כאילו הוא מים.

רבי יהודה אומר: אין דם מבטל דם.

א"ר יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו – (ויקרא טז, יח) "ולקח מדם הפר ומדם השעיר" - הדבר ידוע שדמו של פר מרובה מדמו של שעיר. רבנן סברי: [כב ע"ב] מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה. ורבי יהודה סבר: מכאן למין במינו שאינו בטל.

רבנן סברי: מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה.

ודלמא - משום דמין במינו הוא?

אי אשמעינן מין במינו ולא אשמעינן עולין, כדקא אמרת. השתא דאשמעינן עולין - משום דעולין.

ודלמא - עד דאיכא מין במינו ועולין?

קשיא.

ור' יהודה סבר: מכאן למין במינו שאינו בטל.

ודלמא - משום דעולין הוא?

אי אשמעינן עולין מין בשאינו מינו, כדקאמרת. השתא דאשמעינן מין במינו - משום דמין במינו הוא.

ודילמא - עד דאיכא מין במינו ועולין?

קשיא.

תנן: רבי יהודה אומר: (במנחת כהנים) במנחת כהן משיח ובמנחת נסכים – פסולה, שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה, והן בולעות זו מזו.

וכי בולעות זו מזו מה הוי? מין במינו הוא?

[כג ע"א]

אמר רבא: קסבר רבי יהודה - כל שהוא מין במינו ודבר אחר, סלק את מינו כמי שאינו - ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו.

איתמר: קומץ דמנחת חוטא ששמנו –

רבי יוחנן אומר: פסול;

וריש לקיש אומר: הוא עצמו משכשכו בשירי הלוג ומעלהו.

והכתיב (ויקרא ה, יא) "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה"?

ההוא שלא יקבע לה שמן כחברותיה.

איתביה ר' יוחנן לריש לקיש: חרב שנתערב בבלול – יקריב. רבי יהודה אומר: לא יקריב. - מאי לאו, קומץ דמנחת חוטא דאיערב בקומץ דמנחת נדבה?

לא, מנחת פרים ואילים במנחת כבשים.

והא בהדיא קתני לה: מנחת פרים ואילים במנחת כבשים וחרב שנתערב בבלול – יקרב. רבי יהודה אומר: לא יקרב?

פירושי קמפרש לה.

בעי רבא: קומץ שמיצה שמנו על גבי עצים – מהו? - חיבורי עולין כעולין דמו, או לאו כעולין דמו?

אמר ליה רבינא לרב אשי: לאו היינו דרבי יוחנן וריש לקיש, דאיתמר: המעלה אבר שאין בו כזית ועצם משלימו לכזית - רבי יוחנן אומר: חייב; ריש לקיש אומר: פטור.

רבי יוחנן אמר חייב: חיבורי עולין כעולין דמו, ור"ל אמר פטור: חיבורי עולין לאו כעולין דמו?

תיבעי לר' יוחנן, ותיבעי לריש לקיש:

תיבעי לר' יוחנן: עד כאן לא קא אמר ר' יוחנן התם אלא בעצם - דמינא דבשר הוא, אבל האי דלאו דמינא דקומץ הוא - לא?

או דלמא: אפי' לריש לקיש לא קא אמר אלא בעצם דבר מפרש הוא, ואי פריש - לאו מצוה לאהדורי, אבל שמן דלאו בר מפרש הוא - לא, או דלמא לא שנא?

תיקו.

מתני':

שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו, אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה - כשירות, ואם לאו - פסולות.

קומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר, ואם הקטיר - זו שנקמצה עולה לבעלים, וזו שלא נקמצה לא עולה לבעלים.

נתערב קומצה בשיריה או בשיריה של חבירתה - לא יקטיר, ואם הקטיר עולה לבעלים.

גמ':

אמר רב חסדא: נבילה בטילה בשחוטה - שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבילה. ושחוטה אינה בטילה בנבילה - שאפשר לנבילה שתעשה שחוטה, דלכי מסרחה פרחא טומאתה.

ורבי חנינא אמר: כל שאפשר לו להיות כמוהו - אינו בטל, וכל שאי אפשר לו להיות כמוהו - בטל.

אליבא דמאן?

אי אליבא דרבנן - הא אמרי עולין הוא דלא מבטלי אהדדי, אבל מין במינו בטל?

אי אליבא דרבי יהודה - והא [כג ע"ב] רבי יהודה בתר חזותא אזיל, ואידי ואידי מין במינו הוא?

אלא אליבא דרבי חייא, דתני רבי חייא : נבילה ושחוטה בטילות זו בזו.

רבי חייא אליבא דמאן?

אי אליבא דרבנן - הא אמרי עולין הוא דלא מבטלי אהדדי, הא מין במינו בטיל? ואי אליבא דר' יהודה - כל מין במינו לר' יהודה לא בטיל?

לעולם - אליבא דר' יהודה, וכי קא אמר ר' יהודה - מין במינו לא בטל, ה"מ היכא דאפשר ליה למיהוי כוותיה, אבל היכא דלא אפשר ליה למיהוי כוותיה - בטל.

ובהא קא מיפלגי: דרב חסדא סבר - בתר מבטל אזלינן, ור' חנינא סבר - בתר בטל אזלינן.

תנן: שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו, אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה - כשרות, ואם לאו - פסולות. - והא הכא, כיון דקמיץ ליה מחדא, אידך הוה ליה שירים ולא קא מבטלי שירים לטיבלא.

מני?

אי רבנן - הא אמרי עולין הוא דלא מבטלי הדדי, הא מין במינו בטיל! - אלא פשיטא רבי יהודה.

בשלמא למ"ד בתר בטל אזלינן, בטל הוי כמבטל, דלכי קמיץ מאידך הוה להו שירים כי הנני. אלא למ"ד בתר מבטל אזלינן - שירים מי קא הוה טיבלא! - לימא (אליבא דרב חסדא) דלא כרבי חייא?

התם כדר' זירא, דא"ר זירא: נאמרה הקטרה בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים, מה הקטרה האמורה בקומץ - אין הקומץ מבטל את חבירו, אף הקטרה האמורה בשירים - אין שירים מבטלין את הקומץ.

ת"ש: הקומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר, ואם הקטיר - זו שנקמצה עלתה לבעלים, וזו שלא נקמצה לא עלתה לבעלים. - ולא קא מבטיל ליה טיבלא לקומץ.

מני?

אי רבנן - הא אמרי עולין הוא דלא מבטלי הדדי, הא מין במינו בטיל! - אלא פשיטא ר' יהודה.

בשלמא למ"ד בתר מבטל אזלינן, מבטל הוי כבטל, דכל פורתא חזי למקמץ מיניה,
והוי ליה מין ומינו ומין במינו לא בטל. אלא למ"ד בתר בטל אזלינן - קומץ מי קא הוי
טיבלא! - לימא דלא כרבי חייא?

הא נמי - כדרבי זירא.

ת"ש: נתערב קומצה בשירים של חברתה - לא יקטיר, ואם הקטיר - עלתה לבעלים. -
והא הכא דלא הוי מבטל כבטיל, ולא קא מבטלי ליה שירים לקומץ.

מני?

אי רבנן וכו'?

א"ר זירא: נאמרה הקטרה בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים, מה הקטרה האמורה
בקומץ - אין קומץ מבטל את חברו, אף הקטרה האמורה בשירים - אין שירים
מבטלין את הקומץ.

ת"ש: תיבלה בקצח בשומשמין ובכל מיני תבלין - כשרה, מצה היא - אלא שנקראת
מצה מתובלת. - קא סלקא דעתך דאפיש לה תבלין טפי ממצה.

בשלמא למאן דאמר בתר בטל אזלינן, בטיל הוי כמבטל, דלכי מעפשא הוי לה כתבלין.
אלא למאן דאמר בתר מבטל אזלינן, תבלין מי קא הוו מצה?

הכא במאי עסקינן דלא אפיש לה תבלין, דרובה מצה היא ולא בטלה.

דיקא נמי דקתני: מצה היא אלא שנקראת מצה מתובלת - ש"מ.

כי סליק רב כהנא, אשכחינהו לבני רבי חייא דיתבי וקאמרי: עשרון שחלקו [כד ע"א]
והניחו בביסא, ונגע טבול יום באחד מהן - מהו? - כי תנן: כלי מצרף מה שבתוכו
לקדש - ה"מ היכא דנגעי בהדדי, אבל היכא דלא נגעי בהדדי - לא, או דילמא ל"ש?

אמר להו איהו: מי תנן - כלי מחבר? - "כלי מצרף" - תנן, כל דהו.

הושיט אחד לביניהן - מהו?

א"ל: צריך לכלי - כלי מצרפו, אין צריך לכלי - אין כלי מצרפו.

הושיט טבול יום את אצבעו ביניהן – מהו?

אמר להו: אין לך דבר שמטמא מאוירו, אלא כלי חרס בלבד.

הדר איהו בעא מינייהו: מהו לקמוץ מזה על זה? - צירוף דאורייתא או דרבנן?

אמרו לו: זו - לא שמענו, כיוצא בו – שמענו, דתנן: שני מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו, אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה – כשירות, ואם לאו – פסולות. - כי יכול לקמוץ מיהא כשירות. אמאי? - הך דמערב הא לא נגע.

אמר רבא: דלמא בגושין המחולקין העשויין כמסרק.

מאי הוי עלה?

אמר רבא: ת"ש, דתניא: (ויקרא ו, ח) "והרים ממנו" - מן המחובר, שלא יביא עשרון בשני כלים ויקמוץ. - הא בכלי אחד דומיא דשני כלים קמיץ!

א"ל אביי: דילמא שני כלים ה"ד - כגון קפיזא בקבא, דאע"ג דעריבי מעילאי, כיון דמיפסק מחיצתא דקפיזא מתתא – (הא) [לא], כלי אחד דומיא דב' כלים ה"ד? - כגון עריבתה של תרנגולין, ואע"ג דמיפסקן מחיצתא - הא נגיע. אבל הכא דלא נגיע כלל, תיבעי לך.

בעי רבי ירמיה: צירוף כלי וחיבור מים - מהו? כי תנן: כלי מצרף מה שבתוכו לקדש - ה"מ דגואי, אבל דבראי – לא, או דילמא כיון דמחבר – מחבר?

ואם תימצא לומר: כיון דמחבר מחבר, חיבור מים וצירוף כלי ונגע טבול יום מבחוץ – מהו? - כי תנן: כלי מצרף, ה"מ דנגע מגואי, אבל מבראי – לא? או דילמא לא שנא?

תיקו.

בעי רבא: עשרון שחלקו ונטמא אחד מהן והניחו בביסא, וחזר טבול יום ונגע באותו טמא – מהו? - מי אמרינן 'שבע לו טומאה', או לא?

אמר ליה אביי: ומי אמרינן שבע ליה טומאה? והתנן: סדין טמא [כד ע"ב] מדרס ועשאו וילון - טהור מן המדרס, אבל טמא מגע מדרס. א"ר יוסי: באיזה מדרס נגע זה? - אלא שאם נגע בו הזב טמא מגע הזב.

- כי נגע בו הזב מיהא טמא, ואפי' לבסוף (כטמא מדרס ואח"כ מגע הזב) – אמאי?
לימא שבע ליה טומאה!

א"ל: וממאי דהאי "שאם נגע בו הזב" לבתר מדרס, דילמא מקמי מדרס - דהויא
טומאה חמורה על טומאה קלה, אבל הכא דאידי ואידי טומאה קלה – לא!

אלא מסיפא: מודה רבי יוסי בשני סדינין המקופלין ומונחין זה על זה וישב זב עליהן
- שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס. – ואמאי? - לימא שבע ליה
טומאה?

התם - בבת אחת, הכא - בזה אחר זה.

אמר רבא:

עשרון שחלקו ואבד אחד מהן והפריש אחר תחתיו ונמצא הראשון, והרי
שלשתן מונחין בביסא.

נטמא אבוד - אבוד וראשון מצטרפין, מופרש - אין מצטרף;

נטמא מופרש - מופרש וראשון מצטרפין, אבוד - אין מצטרף;

נטמא ראשון - שניהם מצטרפין.

אביי אמר: אפילו נטמא אחד מהן נמי - שניהם מצטרפין. מ"ט? - כולהו בני ביקתא
דהדדי נינהו.

וכן לענין קמיצה:

קמץ מן האבוד - שיריו וראשון נאכלין, מופרש - אינו נאכל;

קמץ מן המופרש - שיריו וראשון נאכלין, אבוד - אינו נאכל;

קמץ מן ראשון - שניהם אינן נאכלין.

אביי אמר: אפילו קמץ מאחד מהן - שניהן אינן נאכלין. מ"ט? - כולהו נמי בני ביקתא
דהדדי נינהו.

מתקיף לה רב פפא: ושירים דידיה מיהא נאכלין? - הא איכא דנקא דקומץ דלא קריב!

מתקיף לה רב יצחק בריה דרב משרשיא: וקומץ גופיה היכי קריב - הא איכא תלתא
חולין!

(רב אשי אמר) [אמר רב אשי]: קומץ - בדעתא דכהן תליא מילתא, וכהן כי קמיץ
אעשרון קא קמיץ.

[כה ע"א]

מתני':

נטמא הקומץ והקריבו - הציץ מרצה.

יצא והקריבו - אין הציץ מרצה.

שהציץ מרצה על הטמא, ואינו מרצה על היוצא.

גמ':

תנו רבנן: (שמות כח, לח) "ונשא אהרן את עון הקדשים" - וכי איזה עון הוא נושא? - אם תאמר עון פיגול - הרי כבר נאמר "לא יחשב". א"ת עון נותר - הרי כבר נאמר "לא ירצה". הא אינו נושא אלא עון טומאה, שהותרה מכללה בציבור.

מתקיף לה רבי זירא: אימא עון יוצא, שהותר מכללו בבמה?

אמר ליה אביי: אמר קרא (שמות כח, לח) "לרצון להם לפני ה' " - עון דלפני ה' - אין, עון דיוצא - לא.

מתקיף לה רבי אילעא: אימא עון שמאל, שהותר מכללו ביום הכפורים?

אמר ליה אביי: אמר קרא "עון" - עון שהיה בו ודחיתיו, לאפוקי יוה"כ - דהכשירו בשמאל הוא.

רב אשי אמר: "עון הקדשים" - ולא עון המקדישין.

אמר ליה רב סימא בריה דרב אידי לרב אשי, ואמרי לה רב סימא בריה דרב אשי לרב אשי: ואימא עון בעל מום, שהותר מכללו בעופות, דאמר מר: תמות וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות בעופות?

אמר ליה: עליך אמר קרא - "לא ירצה", (ויקרא כב, כ) "כי לא לרצון יהיה לכם".

תנו רבנן: דם שנטמא וזרקו - בשוגג הורצה, במזיד - לא הורצה. במה דברים אמורים - ביחיד, אבל בציבור - בין בשוגג בין במזיד הורצה. ובעובד כוכבים - בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון [כה ע"ב] לא הורצה.

ורמינהי: על מה הציץ מרצה? - על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא - בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בציבור?

אמר רב יוסף: לא קשיא, הא ר' יוסי, הא רבנן. דתניא: אין תורמין מן הטמא על הטהור, ואם תרם בשוגג - תרומתו תרומה, במזיד - אין תרומתו תרומה. ר' יוסי אומר: בין בשוגג בין במזיד - תרומתו תרומה.

אימר דשמעת ליה לר' יוסי - דלא קניס, דמרצה ציץ על אכילות - מי שמעת ליה? והתניא - ר' אליעזר אומר: הציץ מרצה על אכילות. רבי יוסי אומר: אין הציץ מרצה על אכילות!?

איפוך - רבי אליעזר אומר: אין הציץ מרצה על אכילות, רבי יוסי אומר: הציץ מרצה על אכילות.

מתקיף לה רב ששת: ומי מצית אפכת לה? - והתניא:

יכול בשר שנטמא לפני זריקת דמים יהו חייבין עליהן משום טומאה? - ת"ל (ויקרא ז, יט) "כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר ליי וטומאתו עליו ונכרתה" - הניתר לטהורין - חייבין עליו משום טומאה, ושאינו ניתר לטהורין - אין חייבין עליו משום טומאה.

או אינו אלא, נאכל לטהורין - חייבין עליו משום טומאה, ושאינו נאכל לטהורין - אין חייבין עליו משום טומאה? - אוציא אני את הלך ואת היוצא שאינן נאכלין לטהורים? - ת"ל "אשר ליי" - ריבה.

יכול שאני מרבה את הפיגולין ואת הנותרות? - נותרות היינו לך? אלא: אף הפיגולין כנותרות. - ת"ל "מזבח השלמים" - מיעט.

ומה ראית לרבות את אלו, ולהוציא את אלו?

אחר שריבה הכתוב ומיעט, אמרת: מרבה אני את אלו - שהיתה להן שעת הכושר, ומוציא אני את אלו - שלא היתה להן שעת הכושר.

וא"ת: בשר שנטמא לפני זריקת דמים ואכלו לאחר זריקת דמים, מפני מה חייבין עליו משום טומאה? - מפני שהציץ מרצה.

נטמא - אין, יוצא - לא. מאן שמעת ליה דאמר 'אין זריקה מועלת ליוצא'? - רבי אליעזר, וקתני - דמרצה ציץ על אכילות!

אלא, אמר רב חסדא: לא קשיא, הא - רבי אליעזר, הא - רבנן.

אימר דשמעת ליה לר' אליעזר - דמרצה ציץ על אכילות, דלא קניס - מי שמעת ליה?

אין, כי היכי דשמעת ליה לר' יוסי, שמעת ליה לרבי אליעזר. דתניא - רבי אליעזר
אומר: בין בשוגג בין במזיד - תרומתו תרומה.

אימר דשמעת ליה לרבי אליעזר - בתרומה דקילא, בקדשים דחמירי - מי שמעת ליה?
א"כ, הא - אמאן תרמייה!

רבינא אמר: טומאתו - בין בשוגג בין במזיד הורצה, זריקתו - בשוגג הורצה, במזיד
לא הורצה.

ורב שילא אמר: זריקתו - בין בשוגג בין במזיד הורצה, טומאתו - בשוגג הורצה, במזיד
לא הורצה.

ולרב שילא - [הא] דקתני: שנטמא בין בשוגג בין במזיד!

ה"ק: נטמא בשוגג, וזרקו - בין בשוגג בין במזיד.

[כו ע"א]

ת"ש: דם שנטמא וזרקו, בשוגג - הורצה, במזיד - לא הורצה!

הכי קאמר: דם שנטמא וזרקו - בין בשוגג בין במזיד, נטמא בשוגג - הורצה, במזיד -
לא הורצה.

מתני':

נטמאו שיריה, נשרפו שיריה, אבדו שיריה:

כמדת ר' אליעזר - כשירה;

וכמדת רבי יהושע - פסולה.

גמ':

אמר רב: והוא שנטמאו כל שיריה, אבל מקצת שיריה - לא.

קא סלקא דעתך: נטמא - אין, אבוד ושרוף - לא.

מאי קסבר? - אי קסבר: שיורא מילתא היא - אפילו אבוד ושרוף נמי? אי קסבר:
שיורא לאו מילתא היא, ונטמא מאי טעמא - דמרצה ציץ, אי הכי כל שיריה נמי?

לעולם קסבר: שיורא מילתא היא, ונטמא - והוא הדין לאבוד ושרוף. והאי דקאמר
נטמא - רישייהו נקט.

כדתנני - רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב - זורק את הדם. כחצי זית בשר וכחצי זית חלב - אינו זורק את הדם. ובעולה - אפי' כחצי זית בשר וכחצי זית חלב - זורק את הדם, מפני שכולה כליל. ובמנחה - אפי' כולה קיימת - לא יזרוק.

מנחה - מאי עבידתה?

אמר רב פפא: מנחת נסכים. ס"ד - הואיל ובהדי זבח קא אתיא כגופיה דזיבחא דמיא, קמ"ל.

מנהני מילי?

אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, ומטו בה משום רבי יהושע בן חנניא: אמר קרא [\(ויקרא יז, ו\)](#) "והקטיר החלב לריח ניחוח לה" - חלב ואע"פ שאין בשר.

ואשכחן חלב, יותרת ושתי כליות - מנלן?

דקתני: ובמנחה אפילו כולה קיימת לא יזרוק - מנחה הוא דלא יזרוק, הא יותרת ושתי כליות - יזרוק. מנלן?

רבי יוחנן דידיה אמר: "לריח ניחוח" - כל שאתה מעלה לריח ניחוח.

ואיצטריך למכתב "חלב", ואיצטריך למיכתב "לריח ניחוח". דאי כתב "חלב" - הוה אמינא: חלב - אין, יותרת ושתי כליות - לא, כתב רחמנא "ריח ניחוח". ואי כתב רחמנא "לריח ניחוח" - הוה אמינא: אפילו מנחה, כתב רחמנא "חלב".

מתני':

שלא בכלי שרת - פסול, ורבי שמעון - מכשיר.

הקטיר קומצה פעמים - כשרה.

גמ':

אמר רבי יהודה בריה דרבי חייא: מאי טעמא דר' שמעון? - אמר קרא [\(ויקרא ז, א\)](#) "קדש קדשים היא כחטאת וכאשם": בא לעובדה ביד - (כחטאת) עובדה בימין כחטאת, בכלי - עובדה בשמאל כאשם.

ורבי ינאי אמר: כיון שקמצו מכלי שרת, מעלהו ומקטירו אפילו בהמינו ואפילו במקידה של חרש.

רב נחמן בר יצחק אמר: הכל מודים בקומץ שטעון קידוש.

מיתבי: הקטר חלבים ואברים ועצים שהעלן - בין ביד בין בכלי בין בימין ובין בשמאל - כשרין. הקומץ והקטורת והלבונה שהעלן - בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל - כשרין. - תיובתא דרבי יהודה בריה דרבי חייא!

אמר לך רבי יהודה בריה דרבי חייא: לצדדין קתני. ביד - בימין, בכלי - בין בימין בין בשמאל.

תא שמע: קמצו שלא מכלי שרת, וקידשו שלא בכלי שרת, והעלו והקטירו שלא בכלי שרת - פסול. רבי אלעזר ורבי שמעון - מכשירין במתן כלי! אימא: ממתן כלי ואילך.

תא שמע: וחכמים אומרים: קומץ טעון כלי שרת, כיצד? - קומצו מכלי שרת ומקדשו בכלי שרת ומעלו ומקטירו בכלי שרת. ר' שמעון אומר: כיון שקמצו מכלי שרת, מעלו ומקטירו שלא בכלי שרת ודיו! אימא: כיון שקמצו וקדשו בכלי שרת - מעלו ומקטירו ודיו.

תא שמע: קמץ בימינו ונתן בשמאלו - יחזיר לימינו. בשמאלו [כו ע"ב] וחישב עליה בין חוץ למקומו בין חוץ לזמנו - פסול ואין בו כרת. (ל"א) [בימינו] חישב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פיגול וחייבין עליו כרת - דברי ר' אלעזר ור"ש. וחכ"א: כיון שנתנו לשמאל - פסלתו מתנתו.

מ"ט? - משום דבעי קדושה בכלי, וכיון שנתנו לשמאל - נעשה כדם שנשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו - שפסול.

מכלל דר"א ור"ש - לא בעו מתן כלי, תיובתא דרב נחמן!

תיובתא.

לרבי יהודה בריה דרבי חייא - מסייעא לי.

לרבי ינאי - לימא תיהוי תיובתא?

אמר לך רבי ינאי: אנא דאמרי כתנא דהקטר, ולאן לצדדים קתני.

הקטיר קומצה פעמים כשרה :

אמר רבי יהושע בן לוי : פעמים, ולא פעמי פעמים.

ור' יוחנן אמר : פעמים, ואפילו פעמי פעמים.

מאי בינייהו?

א"ר זירא : יש קומץ פחות משני זיתים, ויש הקטרה פחותה מכזית - איכא בינייהו.
ריב"ל סבר - אין קומץ פחות משני זיתים ואין הקטרה פחותה מכזית, ורבי יוחנן סבר - יש קומץ פחות משני זיתים ויש הקטרה פחותה מכזית.

איתמר :

קומץ - מאימתי מתיר שירים באכילה?

רבי חנינא אומר : משמשלה בו את האור. רבי יוחנן אמר : משתצית בו את האור ברובו.

אמר ליה רב יהודה לרבה בר רב יצחק : אסברה לך טעמא דר' יוחנן - אמר קרא (בראשית יט, כח) "והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן" - אין כבשן מעלה קיטור עד שתצית האור ברובו.

אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא : אמרי תלמידיך - אמר רב עמרם, תניא : אין לי אלא דברים שדרכן ליקרב בלילה, כגון : אברים ופדרים שמעלן ומקטירן מבוא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה כולה. דברים שדרכן ליקרב ביום, כגון : הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים שמעלן ומקטירן מבוא השמש.

והא אמרת דרכן ליקרב ביום!

אלא : עם בא השמש.

שמתעכלין והולכין כל הלילה - מניין? - ת"ל (ויקרא ו, ב) "זאת תורת העולה" - ריבה.

- והא עם בא השמש לא משכחת לה שתצית האור ברובו!

לא קשיא, כאן - לקלוט, כאן - להתיר.

רבי אלעזר מתני לה : מבוא השמש, ומוקים לה - בפוקעין.

וכן כי אתא רב דימי אמר רבי ינאי - בפוקעין.

ומי אמר רבי ינאי הכי? והא א"ר ינאי: קטרת שפקעה מעל גבי המזבח, אפילו קרטין שבה - אין מחזירין אותן. ותני רב חנינא בר מניומי בדבי ר"א בן יעקב: (ויקרא נ.) "אשר תאכל האש את העולה על המזבח" - עיכולי עולה אתה מחזיר, ואי אתה מחזיר עיכולי קטרת!
סמי מיכן קטרת.

א"ר אסי: כי פשיט רבי אלעזר במנחות, בעי הכי: (בעי ר' אלעזר) קומץ שסידרו וסידר עליו את המערכה - מהו? - דרך הקטרה בכך, או אין דרך הקטרה בכך?
תיקו.

בעי חזקיה: אברין שסידרין וסידר עליהן את המערכה - מהו? - "על העצים" אמר רחמנא - דוקא על העצים, או דלמא כיון דכתיב קרא אחרינא "אשר תאכל האש את העולה על המזבח" - אי בעי הכי עביד אי בעי הכי עביד?
תיקו.

בעי רבי יצחק נפחא: אברין שסידרין בצידי המערכה - מהו? אליבא דמ"ד "על" - ממש, לא תיבעי לך, [כז ע"א] - ד"על העצים" כתיב. כי תיבעי לך אליבא דמ"ד "על" - בסמוך. מאי? - ה"נ על בסמוך, או דלמא "על העצים" דומיא ד"על המזבח" - מה התם - על ממש, אף ה"נ - על ממש?
תיקו.

מתני':

- הקומץ - מיעוטו מעכב את רובו;
- עשרון - מיעוטו מעכב את רובו;
- היין - מיעוטו מעכב את רובו;
- השמן - מיעוטו מעכב את רובו;

הסולת והשמן - מעכבין זה את זה.

הקומץ והלבונה - מעכבין זה את זה.

גמ':

מ"ט?

אמר קרא (ויקרא ב, ב) "מלא קומצו" - תרי זימני.

עשרון מיעוטו מעכב את רובו.

מאי טעמא?

אמר קרא (ויקרא ב, ב) "מסלתה" - שאם חסרה כל שהוא – פסולה.

היין מיעוטו מעכב את רובו - "ככה".

השמן מיעוטו מעכב את רובו.

דמנחת נסכים - "ככה"; ומנחת נדבה - אמר קרא (ויקרא ב, ב) "ומשמנה" - שאם חסר כל שהוא – פסולה.

השמן והסולת מעכבין זה את זה - "מסלתה ומשמנה", "מגרשה ומשמנה".

הקומץ והלבונה מעכבין זה את זה – (ויקרא ב, ב) "על כל לבונתה"; (ויקרא ו, ח) "ואת כל הלבונה אשר על המנחה".

מתני':

שני שעירי יה"כ - מעכבין זה את זה;

שני כבשי עצרת - מעכבין זה את זה;

ב' חלות - מעכבות זו את זו;

שני סדרין - מעכבין זה את זה ;

שני בזיכין - מעכבין זה את זה ;

הסדרין והבזיכין - מעכבין זה את זה ;

ב' מינים שבנזיר, ג' שבפרה, וד' שבתודה, וד' שבלולב, וארבע שבמצורע - מעכבין זה את זה ;

שבעה הזאות שבפרה - מעכבות זו את זו ;

ז' הזיות שעל בין הבדים, שעל הפרכת, שעל מזבח הזהב - מעכבות זו את זו.

גמ':

שני שעירי יה"כ מעכבין זה את זה – "חוקה".

שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה – "הויה".

שתי חלות – "הויה".

שני סדרין – "חוקה".

שני בזיכין – "חוקה".

הסדרין והבזיכין – "חוקה".

שני מינים שבנזיר – דכתיב: "כן יעשה".

ג' שבפרה – "חוקה".

ארבעה שבתודה - דאיתקש לנזיר, דכתיב (ויקרא ז, יג) "על זבח תודת שלמיו", ואמר מר: "שלמיו" - לרבות שלמי נזיר.

וארבעה שבמצורע – דכתי' (ויקרא יד, ב) "זאת תהיה תורת המצורע".

וד' שבלולב – (ויקרא כג, מ) "ולקחתם" - לקיחה תמה.

אמר רב חנן בר רבא: ל"ש אלא שאין לו, אבל יש לו - אין מעכבין.

מיתבי: ד' מינין שבלולב - ב' מהן עושין פירות, וב' מהם אין עושין פירות. העושין פירות - יהיו זקוקין לשאין עושין, ושאין עושין פירות - יהיו זקוקין לעושין פירות. ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן, עד שיהו כולן באגודה אחת. וכן ישראל בהרצאה - עד שיהו כולן באגודה אחת, שנאמר (עמוס ט, ו) "הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה"?

תנאי היא, דתניא: לולב - בין אגוד בין שאינו אגוד – כשר. ר' יהודה אומר: אגוד – כשר, שאינו אגוד – פסול.

מאי טעמא דר' יהודה?

גמר "קיחה" "קיחה" מאגודת אזוב - מה להלן באגודה, אף כאן באגודה.

ורבנן - לא גמרי "קיחה" "קיחה".

כמאן אזלא הא דתניא: לולב - מצוה לאגודו, ואם לא אגדו – כשר?

כמאן - אי כרבי יהודה - לא אגדו אמאי כשר? אי רבנן - מאי מצוה?

לעולם רבנן, ומאי מצוה – משום (שמות טו, ב) "זה אלי ואנוהו".

שבע הזאות שבפרה מעכבות זו את זו – "חוקה".

שבע הזאות שעל בין הבדים, ושעל מזבח הזהב, ושעל הפרוכת - מעכבות זו את זו:

דיה"כ - כתיב "חוקה";

דפר כהן משוח ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודת כוכבים – כדתניא: (ויקרא

ד, ב) "ועשה לפר כאשר עשה לפר" - מה ת"ל? - לכפול בהזאות, [כז ע"ב] שאם חיסר

אחת מן המתנות - לא עשה כלום.

ת"ר : שבע הזאות שבפרה שעשאן - בין שלא לשמן בין שלא מכוונות (אל נכח פני אוהל מועד) – פסולות. ושבפנים ושבמצורע - שלא לשמן פסולות, שלא מכוונות כשרות.

והתניא גבי פרה : שלא לשמן – פסולות, שלא מכוונות – כשרות?

אמר רב חסדא : ל"ק, הא - רבי יהודה, הא – רבנן. דתניא :

מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה, בשוגג - חייב חטאת, במזיד - ענוש כרת, ואין צ"ל טבול יום ושאר כל הטמאים.

וטהורים שנכנסו לפנים ממחיצתן : להיכל כולו – בארבעים, מבית לפרכת אל פני הכפרת – במיתה. רבי יהודה אומר : כל היכל כולו ומבית לפרכת – בארבעים, ואל פני הכפרת – במיתה.

במאי קא מיפלגי?

בהאי קרא : (ויקרא טז, ב) "ויאמר יי' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות" - רבנן סברי : "אל הקודש" - בלא יבא, "מבית לפרכת ואל פני הכפרת" - בלא ימות. ור' יהודה סבר : "אל הקודש" ו"מבית לפרכת" - בלא יבא, ו"אל פני הכפרת" - בלא ימות.

מ"ט דרבנן?

אי ס"ד כדקאמר ר' יהודה, לכתוב רחמנא : אל הקודש ואל פני הכפרת, ולא בעי "מבית לפרכת", ואנא אמינא - היכל מיחייב, "מבית לפרכת" מבעיא? – "מבית הפרכת" דכתב רחמנא למה לי? - ש"מ במיתה.

ור' יהודה : אי כתב רחמנא "אל הקודש" ולא כתב "מבית לפרכת", הוה אמינא מאי "קודש" - מבית לפרכת, אבל היכל - לאו נמי לא.

ורבנן : ההוא לא מצית אמרת, דהיכל כולו איקרי קודש, שנאמר (שמות כו, לג) "והבדילה הפרכת לכם בין הקודש ובין קדש הקדשים".

ורבי יהודה מ"ט?

אי ס"ד כדקא אמרי רבנן, לכתוב רחמנא "אל הקודש" ו"מבית לפרכת" ולא בעי "אל פני הכפרת", ואנא אמינא – "מבית לפרוכת" – במיתה, "אל פני הכפרת" מיבעיא? – "אל פני הכפרת" דכתב רחמנא למה לי? - ש"מ "אל פני הכפרת" במיתה, "מבית לפרכת" באזהרה.

ורבנן : ה"נ דלא צריך, והאי דכתב רחמנא "אל פני הכפרת" - למעוטי דרך משופש. כדתנא דבי ר"א בן יעקב : "אל פני הכפרת קדמה" - זה בנה אב : כל מקום שנאמר "פני" - אינו אלא פני קדים.

ורבי יהודה: לימא קרא "פני", מאי "אל" - ש"מ אל דוקא.

ורבנן: "אל" - לאו דוקא.

ורבי יהודה דאמר "אל פני הכפרת" - דוקא, (במדבר יט, ד) "והזה אל נכח" - נמי דוקא.

ורבנן: מדהתם - לאו דוקא, הי"נ - לאו דוקא.

מתקיף לה רב יוסף: לרבי יהודה מד"אל" - דוקא, (אל נכח) ["עלי"] - נמי דוקא. אלא דמקדש שני דלא הוה ארון וכפורת - הי"נ דלא עביד הזאות?

אמר רבה בר עולא: אמר קרא (ויקרא טז, לג) "וכפר את מקדש הקודש" - מקום המקודש לקודש.

רבא אמר: הא והא רבנן [כח ע"א], הא - דקאי מזרח ומערב ואדי, הא - דקאי צפון ודרום ואדי.

אמר מר: ושבפנים ושבמצורע: שלא לשמן - פסולות, שלא מכוונות - כשרות.

והתניא: בין שלא לשמן בין שלא מכוונות - כשרות?

אמר רב יוסף: לא קשיא, הא - רבי אליעזר, והא - רבנן. רבי אליעזר דמקיש אשם לחטאת - מקיש נמי לוג לאשם. רבנן לא מקשי.

ולרבי אליעזר - וכי דבר הלמד בהיקש, חוזר ומלמד בהיקש?

אלא אמר רבא: הא והא - רבנן. כאן - להכשיר, (הקרבן) כאן - להרצות (שלא עלו לבעלים לשום חובה).

מתני':

שבעה קני מנורה - מעכבין זה את זה;

שבעה נרותיה - מעכבין זה את זה.

שתי פרשיות שבמזוזה - מעכבות זו את זו, אפילו כתב אחד - מעכבן.

ד' פרשיות שבתפילין - מעכבין זו את זו, אפילו כתב אחד מעכבן.

ד' ציציות - מעכבות זו את זו, שארבעתן מצוה אחת. רבי ישמעאל אומר: ארבעתן ארבע מצות.

גמ':

מ"ט?

"הויה" כתיב בהו.

תנו רבנן: מנורה היתה באה מן העשת ומן הזהב. עשאה מן הגרוטאות - פסולה. משאר מיני מתכות - כשרה.

מאי שנא מן הגרוטאות פסולה - דכתיב (שמות כה, לא) "מקשה" ו"הויה", שאר מיני מתכות נמי "זהב" ו"הויה"?

אמר קרא: "תיעשה" - לרבות שאר מיני מתכות.

ואימא לרבות גרוטאות?

לא ס"ד, דא"מקשה" כתיבה "הויה".

"תיעשה" נמי א"מקשה" כתיב?

"מקשה" "מקשה" - לעכב.

"זהב" "זהב" - נמי לעכב?

האי מאי? - אי אמרת בשלמא מן הגרוטאות פסולה משאר מיני מתכות כשרה - היינו "זהב" "זהב" "מקשה" "מקשה" לדרשא, אלא אי אמרת מן הגרוטאות כשרה משאר מיני מתכות פסולה, "זהב" "זהב" "מקשה" "מקשה" - מאי דרשת ביה!

מאי דרשא?

דתניא: (שמות כה, לט) "ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה":

באה זהב - באה ככר, אינה באה זהב - אינה באה ככר. (שמות כה, לא) "גביעיה

כפתוריה ופרחיה": באה זהב - באה גביעיים כפתורים ופרחים, אינה באה זהב

- אינה באה גביעיים כפתורים ופרחים.

ואימא נמי: באה זהב - באה קנים, אינה באה זהב - אינה באה קנים?

ההוא פמוט מיקרי.

(במדבר ת, ד) "וזה מעשה המנורה מקשה זהב": באה זהב - באה מקשה, אינה

באה זהב - אינה באה מקשה.

"מקשה" דסיפא, למאי אתא?

למעוטי חצוצרות. דתניא: חצוצרות היו באים מן העשת, מן הכסף. עשאם מן הגרוטאות – כשרים. משאר מיני מתכות – פסולים.

ומאי שנא משאר מיני מתכות פסולים - דכתיב "כסף" ו"הויה", מן הגרוטאות נמי "מקשה" ו"הויה"?

מיעט רחמנא גבי מנורה "מקשה היא" - היא ולא חצוצרות.

תנו רבנן: כל הכלים [כח ע"ב] שעשה משה - כשרים לו וכשרים לדורות. חצוצרות - כשרות לו ופסולות לדורות.

חצוצרות - מ"ט?

אילימא - דאמר קרא (במדבר י, ב) "עשה לך" - לך ולא לדורות, אלא מעתה – (דברים י, א) "ועשית לך ארון עץ" - הכי נמי דלך ולא לדורות? - אלא אי למאן דאמר: לך – משלך, אי למ"ד: כביכול, בשלך אני רוצה יותר משלהם. - האי נמי מיבעי ליה להכי? שאני התם, דאמר קרא: "לך" "לך" תרי זימני – "עשה לך" "והיו לך".

תני רב פפא בריה דרב חנין קמיה דרב יוסף:

מנורה היתה באה מן העשת מן הזהב. עשאה של כסף – כשרה.

של בעץ ושל אבר ושל גיסטרון: רבי - פוסל, ור' יוסי ברבי יהודה - מכשיר.

של עץ ושל עצם ושל זכוכית - דברי הכל פסולה.

א"ל: מאי דעתך?

א"ל: בין מר ובין מר כללי ופרטי דרשי. מיהו, מר סבר: מה הפרט מפורש של מתכת - אף כל של מתכת. ומר סבר: מה הפרט מפורש דבר חשוב - אף כל דבר חשוב.

אמר ליה: סמי דידך מקמי דידי! דתניא:

כלי שרת שעשאן של עץ: רבי – פוסל, ורבי יוסי ברבי יהודה – מכשיר.

במאי קא מיפלגי?

רבי דריש כללי ופרטי, ורבי יוסי בר' יהודה דריש ריבויי ומיעוטי.

רבי דריש כללי ופרטי – (שמות כה, לא) "ועשית מנורת" – כלל, "זהב טהור" – פרט, "מקשה תיעשה המנורה" – חזר וכלל. כלל ופרט וכלל – אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה הפרט מפורש – של מתכת, אף כל של מתכת.

ר' יוסי בר' יהודה דריש ריבוי ומיעוטי: "ועשית מנורת" – ריבה, "זהב טהור" – מיעט, "מקשה תיעשה המנורה" – חזר וריבה. ריבה ומיעט וריבה – ריבה הכל. ומאי רבי? – רבי כל מילי. ומאי מיעט? – מיעט של חרס.

אדרבה, סמי דידך מקמי דידי!

לא ס"ד –

דתניא: אין לו זהב – מביא אף של כסף, של נחשת, של ברזל, ושל בדיל, ושל עופרת. רבי יוסי ברבי יהודה – מכשיר אף בשל עץ.

ותניא אידך: לא יעשה אדם בית – תבנית היכל, אכסדרה – כנגד אולם, חצר – כנגד עזרה, שלחן – כנגד שלחן, מנורה – כנגד מנורה. אבל עושה הוא של חמשה ושל ששה ושל שמנה, ושל שבעה לא יעשה – ואפילו משאר מיני מתכות.

ר' יוסי בר רבי יהודה אומר: אף של עץ לא יעשה, כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי.

אמרו לו: משם ראייה? – שפודים של ברזל היו וחיפוס בבעץ. העשירו – עשאו של כסף, חזרו והעשירו – עשאו של זהב.

אמר שמואל משמיה דסבא: גובהה של מנורה – שמנה עשר טפחים: הרגלים והפרח – ג' טפחים; וטפחיים חלק; וטפח שבו גביע וכפתור ופרח; וטפחיים חלק; וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך, ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה; וטפח חלק; וטפח כפתור, ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך, נמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה; וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה; וטפחיים חלק; נשתיירו שם ג' טפחים – שבהן ג' גביעין וכפתור ופרח.

וגביעין למה הן דומין? – כמין כוסות אלכסנדריים. כפתורים למה הן דומין? – כמין תפוחי הכרתיים. פרחים למה הן דומין? – כמין פרחי העמודין.

ונמצאו גביעין – עשרים ושנים, כפתורים – אחד עשר, פרחים – תשעה.

גביעיים – מעכבין זה את זה. כפתורים – מעכבין זה את זה. פרחים – מעכבין זה את זה. גביעיים כפתורים ופרחים – מעכבין זה את זה.

בשלמא גביעים עשרים ושנים – דכתיב (שמות כה, לד) "ובמנורה ארבעה גביעים וגוי",
וכתיב (שמות כה, לג) "שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח וגוי",
ארבעה דידה, [כט ע"א] ותמני סרי דקנים - הא עשרין ותרתין.

כפתורין נמי - אחד עשר כפתורין: תרי דידה, וששה דקנים, וכפתר וכפתר וכפתר -
הא חד סר.

אלא פרחים תשעה – מנלן? – פרחים תרי דידה, וששה דקנים - תמניא הוו!?

אמר רב שלמן: כתיב (במדבר ת, ד) "עד ירכה עד פרוחה מקשה היא".

אמר רב: גובהה של מנורה תשעה טפחים.

איתיביה רב שימי בר חייא לרב: אבן היתה לפני מנורה ובה שלש מעלות, שעליה הכהן
עומד ומטיב את הנרות?

א"ל: שימי, את? - כי קאמינא משפת קנים ולמעלה.

כתיב: (דברי הימים ב ד, כא) "והפרח והנרות והמלקחים זהב הוא, מיכלות זהב" -
מאי "מיכלות זהב"?

אמר רב אמי: שכילתו לכל זהב סגור של שלמה.

דא"ר יהודה אמר רב: עשר מנורות עשה שלמה, וכל אחת ואחת הביא לה אלף ככר
זהב והכניסוהו אלף פעמים לכור והעמידוהו על ככר.

איני? והכתיב (מלכים א י, כא) "וכל כלי משקה המלך שלמה זהב וכל כלי בית יער
הלבנון זהב סגור, אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה"?

זהב סגור קא אמרינן.

ומי חסר כולי האי? והתניא - ר' יוסי ברי' יהודה אומר: מעשה והיתה [מנורת] בית
המקדש יתירה על של משה בדינר זהב קורדיקיני, והכניסוהו פ' פעמים לכור והעמידוהו
על ככר?

כיון דקאי קאי.

א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: מאי דכתיב (ויקרא כד, ד) "על המנורה
הטהורה"? - שירדו מעשיה ממקום טהרה.

אלא מעתה – (ויקרא כד, ו) "על השלחן הטהור" - שירדו מעשיו ממקום טהור? - אלא "טהור" - מכלל שהוא טמא. הכא נמי: "טהורה" - מכלל שהיא טמאה!

בשלמא התם - כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב "על השולחן הטהור" - מכלל שהוא טמא, כלי עץ העשוי לנחת הוא, וכל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה? - אלא מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים ומראים להם לחם הפנים, ואומר להם: ראו חיבתכם לפני המקום.

מאי חיבתכם?

כדריב"ל, דא"ר יהושע בן לוי: נס גדול נעשה בלחם הפנים - סילוקו כסידורו, שנאמר (שמואל א כא, ז) "לשום לחם חס ביום הלקחו".

- אלא הכא, "טהורה" - מכלל שהיא טמאה, פשיטא? - כלי מתכות נינהו, וכלי מתכות מקבלין טומאה! - אלא שירדו מעשיה ממקום טהרה.

תניא - רבי יוסי ברבי יהודה אומר: ארון של אש, ושלחן של אש, ומנורה של אש - ירדו מן השמים, וראה משה ועשה כמותם, שנאמר (שמות כה, מ) "וראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר".

אלא מעתה, (שמות כו, ל) "והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר" - הכי נמי? הכא כתיב "כמשפטו", התם כתיב "כתבניתם".

א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: גבריא אל חגור כמין פסיקיא היה, והראה לו למשה מעשה מנורה, דכתיב: "וזה מעשה המנורה".

תנא דבי רבי ישמעאל: שלשה דברים היו קשין לו למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, ואלו הן: מנורה, וראש חדש ושרצים. מנורה – דכתיב (במדבר ח, ד) "וזה מעשה המנורה"; ראש חודש – דכתיב (שמות יב, ב) "החודש הזה לכם ראש חדשים"; שרצים – דכתיב (ויקרא יא, כט) "וזה לכם הטמא".

ויש אומרים: אף הלכות שחיטה, שנאמר (שמות כט, לח) "וזה אשר תעשה על המזבח".

שתי פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן:

פשיטא?

אמר רב יהודה אמר רב: לא נצרכה אלא לקוצה של יוד.

והא נמי פשיטא?

אלא לכאידיך דרב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב: כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה – פסולה.

אמר אשיאן בר נדבך משמיה דרב יהודה: ניקב תוכו של ה"י – כשר, יריכו – פסול.
א"ר זירא: לדידי מפרשה לי מיניה דרב הונא, ורבי יעקב אמר לדידי מפרשה לי מיניה דרב יהודה: ניקב תוכו של ה"י – כשר, יריכו – אם נשתייר בו כשיעור אות קטנה – כשר, ואם לאו – פסול.

אגרא, חמוה דר' אבא, [כט ע"ב] איפסיקא ליה כרעא דה"י ד"העס" בניקבא. אתא לקמיה דר' אבא.

א"ל: אם משתייר בו כשיעור אות קטנה – כשר, ואם לאו – פסול.

ראמי בר תמרי, דהוא חמוה דרמי בר דיקולי, איפסיקא ליה כרעא דוי"ו ד"ויהרג" בניקבא. אתא לקמיה דרבי זירא.

א"ל: זיל אייתי ינוקא דלא חכים ולא טפש. אי קרי ליה "ויהרג" – כשר, אי לא – "ויהרג" הוא ופסול.

אמר רב יהודה אמר רב:

בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות.
אמר לפניו: רבש"ע מי מעכב על ידך?

אמר לו: אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות.

אמר לפניו: רבש"ע, הראהו לי.

אמר לו: חזור לאחורך.

הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים. תשש כחו. כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי, מנין לך? - אמר להן: הלכה למשה מסיני. נתישבה דעתו.

חזר ובא לפני הקב"ה, אמר לפניו: רבונו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י?

אמר לו: שתוק, כך עלה במחשבה לפני.

אמר לפניו: רבונו של עולם, הראיתני תורתו, הראני שכרו.

אמר לו: חזור [לאחורך], חזר לאחוריו.

ראה ששוקלין בשרו במקולין.

אמר לפניו: רבש"ע, זו תורה וזו שכרה?

א"ל: שתוק, כך עלה במחשבה לפני.

אמר רבא: שבעה אותיות צריכות שלשה זיונין, ואלו הן - שעטנ"ז ג"ץ.

אמר רב אשי: חזינא להו לספרי דווקני דבי רב, דחטרי להו לגגיה דחי"ת, ותלו ליה לכרעיה דה"י.

חטרי להו לגגיה דחי"ת, כלומר - חי הוא ברומו של עולם.

ותלו ליה לכרעיה דה"י, כדבעא מיניה רבי יהודה נשיאה מר' אמי:

מאי דכתיב (ישעיהו כו, ד) "בטחו בי"י עדי עד כי ביה י"י צור עולמים"?

אמר ליה: כל התולה בטחונו בהקב"ה, הרי לו מחסה בעולם הזה ולעולם הבא.

אמר ליה: אנא הכי קא קשיא לי - מאי שנא דכתיב "ביה", ולא כתיב "יה"?

כדרש ר' יהודה בר ר' אילעאי: אלו שני עולמות שברא הקב"ה, אחד בה"י ואחד ביו"ד. ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י, אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י. כשהוא אומר (בראשית ב, ד) "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" - אל תקרי "בהבראם" אלא בה"י בראם, [הוי אומר - העולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד].

ומפני מה נברא העולם הזה בה"י? - מפני שדומה לאכסדרה, שכל הרוצה לצאת - יצא.

ומ"ט תליא כרעיה? - דאי הדר בתשובה מעיילי ליה.

וליעייל בהך?

לא מסתייעא מילתא. כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב (משלי ג, לד) "אם
ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן"? - בא לטהר - מסייעין אותו, בא לטמא - פותחין לו.

ומ"ט אית ליה תאגא?

אמר הקב"ה: אם חוזר [בן] - אני קושר לו קשר!

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד?

מפני שצדיקים שבו מועטים.

ומפני מה כפוף ראשו?

מפני שצדיקים שבו, כפוף ראשיהם מפני מעשיהן - שאינן דומין זה לזה.

אמר רב יוסף: הני תרתני מילי אמר רב בספרים, ותניא תיובתיה:

חדא - הא דאמר רב: ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף - יתקן, שלש - יגנו.

ותניא תיובתיה: שלש - יתקן, ארבע - יגנו.

תנא: אם יש בו דף אחת שלימה - מצלת על כולו.

א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב: והוא דכתיב רוביה דספרא שפיר.

א"ל אביי לרב יוסף: אי אית בההוא דף שלש טעיות - מאי?

א"ל: הואיל ואיתיהיב לאיתקוני - מיתקן.

וה"מ - חסירות, אבל יתירות - לית לן בה.

חסירות מ"ט לא?

אמר רב כהנא: משום דמיחזי כמנומר.

אגרא, חמוה דרבי אבא, הוה ליה יתירות בסיפריה. אתא לקמיה דרבי אבא.

א"ל: לא אמרן אלא בחסירות, [ל ע"א] אבל יתירות - לית לן בה.

אידיך - דאמר רב: הכותב ס"ת ובא לגמור – גומר, ואפילו באמצע הדף.
מיתבי: הכותב ס"ת, בא לו לגמור - לא יגמור באמצע הדף כדרך שגומר בחומשין,
אלא מקצר והולך עד סוף הדף?
כי קא אמר רב – בחומשין.
והא ס"ת – קאמר?
בחומשין של ס"ת.
איני? - והא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב: "לעיני כל ישראל" - באמצע
הדף?
ההיא באמצע שיטה איתמר.
רבנן אמרי: אף באמצע שיטה.
רב אשי אמר: באמצע שיטה דווקא.
והלכתא: באמצע שיטה דווקא.

אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב: שמנה פסוקים שבתורה - יחיד קורא
אותן בבהכ"נ.
כמאן? - דלא כר"ש, דתניא:

(דברים לד, ה) "וימת שם משה עבד יי" - אפשר משה חי, וכתב "וימת שם
משה"? - אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואילך כתב יהושע בן נון - דברי רבי
יהודה ואמרי לה רבי נחמיה.

אמר לו ר"ש: אפשר ס"ת חסר אות אחת? – וכתוב (דברים לא, כו) "לקוח את
ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו'!" – אלא: עד כאן - הקב"ה אומר ומשה
כותב ואומר, מכאן ואילך - הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע, כמה שנאמר
להלן: (ירמיהו לו, יח) "ויאמר להם ברוך: מפיו יקרא אלי את כל הדברים
האלה, ואני כותב על הספר בדיו".

לימא דלא כר"ש?

אפי' תימא ר"ש, הואיל ואישתני אישתני.

וא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב: הלוקח ס"ת מן השוק - כחוטף מצוה מן השוק. כתבו - מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני.

אמר רב ששת: אם הגיה אפי' אות אחת - מעלה עליו כאילו כתבו.

(סיי סגלם)

ת"ר: עושה אדם יריעה מבת שלש דפין ועד בת שמנה דפין. פחות מיכן ויתר על כן - לא יעשה.

ולא ירבה בדפין, מפני שנראה אגרת. ולא ימעט בדפין, מפני שענינו משוטטות. אלא כגון "למשפחותיכם" (למשפחותיכם למשפחותיכם) - ג' פעמים.

נזדמנה לו יריעה בת תשע דפים, לא יחלוק שלש לכאן ושש לכאן, אלא ארבע לכאן וחמש לכאן.

בד"א - בתחלת הספר, אבל בסוף הספר - אפי' פסוק אחד ואפי' דף אחד.

פסוק אחד ס"ד?

אלא אימא: פסוק אחד בדף אחד.

שיעור גליון: מלמטה טפח, מלמעלה ג' אצבעות.

ובין דף לדף: כמלא ריוח רוחב שתי אצבעות.

ובחומשין: מלמטה שלש אצבעות, מלמעלה שתי אצבעות, ובין דף לדף - כמלא ריוח (רוחב) גודל.

ובין שיטה לשיטה - כמלא שיטה; ובין תיבה לתיבה - כמלא אות קטנה; ובין אות לאות - כמלא חוט השערה.

אל ימעט אדם את הכתב - לא מפני ריוח של מטה, ולא מפני ריוח של מעלה, ולא מפני ריוח שבין שיטה לשיטה, ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה.

נזדמנה לו תיבה בת חמש אותיות - לא יכתוב שתים בתוך הדף ושלוש חוץ לדף, [ל ע"ב] - אלא שלש בתוך הדף ושתיים חוץ לדף.

נזדמנה לו תיבה בת שתי אותיות - לא יזרקנה לבין הדפין, אלא חוזר וכותב בתחילת השיטה.

הטועה בשם -

גורר את מה שכתב ותולה את מה שגרר וכותב את השם על מקום הגרר - דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר: אף תולין את השם.

רבי יצחק אומר: אף מוחק וכותב.

ר"ש שזורי אומר: כל השם כולו – תולין, מקצתו - אין תולין.

ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ: אין כותבין את השם - לא על מקום הגרר ולא על מקום המחק, ואין תולין אותו. כיצד עושה? - מסלק את היריעה כולה וגונזה.

איתמר: רב חננאל אמר רב: הלכה - תולין את השם. רבה בר בר חנה א"ר יצחק בר שמואל: הלכה - מוחק וכותב.

ולימא מר הלכה כמר, ומר הלכה כמר?

משום דאפכי להו.

אמר רבין בר חיננא אמר עולא א"ר חנינא: הלכה כר"ש שזורי. ולא עוד, אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי - הלכה כמותו.

אהיאי?

אילימא אהא: ר"ש שזורי אומר: כל השם כולו – תולין, מקצתו - אין תולין.

והא איתמר עלה: אמר רב חננאל אמר רב: הלכה תולין את השם, ורבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל: הלכה מוחק וכותב. - ואם איתא, הוא נמי לימא!

אלא אהא: ר"ש שזורי אומר: אפ"י בן חמש שנים וחורש בשדה - שחיטת אמו מטהרתו.

הא איתמר עלה: זעירי א"ר חנינא - הלכה כר"ש שזורי. - ואם איתא, הוא נמי לימא!

אלא אהא: בראשונה היו אומרים: היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי - הרי אלו יכתבו ויתנו. חזרו לומר: אף המפרש והיוצא בשיירא. ר"ש שזורי אומר: אף המסוכן.

אי נמי – אהא: תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה, ר"ש שזורי אומר: אף בחול, שואלו ואוכלו על פיו.

והא איתמר עלה : א"ר יוחנן : הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי -
ואם איתא, הוא נמי לימא!

אלא אהא : רבי יוסי בן כיפר אומר משום ר"ש שזורי : פול המצרי שזרעו לזרע, מקצתו
השריש לפני ר"ה ומקצתו אחר ר"ה - אין תורמין מזה על זה, לפי שאין תורמין
ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש. כיצד יעשה? - צובר גרנו לתוכו
ונמצא תורם ומעשר מן החדש שבו על החדש שבו, ומן הישן שבו על הישן שבו.

הא איתמר עלה : אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן : הלכה כרבי שמעון שזורי
- ואם איתא, הוא נמי לימא!

אלא אמר רב פפא : אשידה ; רב נחמן בר יצחק אמר : איין.

רב פפא אמר : [לא ע"א] אשידה - דתנן :

[השידה] - ב"ש אומרים : נמדדת מבפנים, ובית הלל אומרים : מבחוץ. ומודים
אלו ואלו, שאין עובי הרגלים ועובי הלבזבזין נמדד.

ר' יוסי אומר : מודים שעובי הרגלים ועובי הלבזבזין נמדד, וביניהן אין נמדד.
ר"ש שזורי אומר : אם היו רגלים גבוהות טפח - אין ביניהן נמדד, ואם לאו -
ביניהן נמדד.

רב נחמן בר יצחק אמר : איין - דתנן :

רבי מאיר אומר : שמן תחלה לעולם.

וחכ"א : אף הדבש.

ר"ש שזורי אומר : אף היין.

מכלל דת"ק סבר יין לא?

אימא - רבי שמעון שזורי אומר : יין.

תניא, אמר ר"ש שזורי : פעם אחת נתערב לי טבל בחולין, ובאתי ושאלתי את רבי
טרפון. ואמר לי : לך קח לך מן השוק ועשר עליו.

קסבר : דאורייתא - ברובא בטל, ורוב עמי הארץ מעשרים הן, והוה ליה כתורם מן
הפטור על הפטור.

ולימא ליה: לך קח מן העובד כוכבים?

קסבר: אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, והוה ליה מן החיוב על הפטור.

איכא דאמרי: אמר ליה - לך קח מן העובד כוכבים.

קסבר: יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, והוה ליה מן הפטור על הפטור.

ולימא ליה: קח מהשוק?

קסבר: אין רוב עמי הארץ מעשרין.

שלח ליה רב יימר בר שלמיא לרב פפא: הא דאמר רבין בר חיננא אמר עולא א"ר חנינא: הלכה כר"ש שזורי, ולא עוד אלא - כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי הלכה כמותו - אף בנתערב ליה טבל בחולין?
אמר ליה: אין.

אמר רב אשי אמר לי מר זוטרא קשי בה ר' חנינא מסורא: פשיטא [לא ע"ב] מי קאמר במשנתינו? כל מקום ששנה קאמר!

אמר רב זעירא אמר רב חננאל אמר רב: קרע הבא בשני שיטין - יתפור, בשלש - אל יתפור.

א"ל רבה זוטי לרב אשי, הכי אמר רבי ירמיה מדיפתי משמיה דרבא: הא דאמרינן בשלש אל יתפור - לא אמרן אלא בעתיקתא, אבל חדתתא - לית לן בה.

ולא עתיקתא - עתיקתא ממש, ולא חדתתא - חדתתא ממש. אלא - הא דלא אפיצן, הא דאפיצן.

וה"מ בגידין, אבל בגרדין - לא.

בעי רב יהודה בר אבא: בין דף לדף, בין שיטה לשיטה - מאי?
תיקו.

אמר ר' זעירי אמר רב חננאל אמר רב: מזוזה שכתבה שתיים שתיים - כשרה.

איבעיא להו : שתיים ושלש ואחת – מהו?

אמר רב נחמן בר יצחק : כל שכן שעשאה כשירה.

מיתבי : עשאה כשירה או שירה כמותה – פסולה!?

כי תניא ההיא - בס"ת.

אתמר נמי - אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר רב אחא בר בר חנה אמר רבי יוחנן : מזוזה שעשאה שתיים ושלש ואחת – כשרה, ובלבד שלא יעשנה כקובה, ובלבד שלא יעשנה כזנב.

אמר רב חסדא : "על הארץ" - בשיטה אחרונה.

א"ד : בסוף שיטה, ואיכא דאמרי : בתחלת שיטה.

מ"ד בסוף שיטה : (תהלים קג, יא) "כגבוה שמים על הארץ".

ומ"ד בתחילת שיטה : כי היכי דמרחקא שמים מארץ.

א"ר חלבו : חזינא ליה לרב הונא דכריך לה מ"אחד" כלפי "שמע", ועושה פרשיותיה סתומות.

מיתבי : אמר רשב"א :

ר"מ היה כותבה על דוכסוסטוס, כמין דף, [לב ע"א] ועושה ריוח מלמעלה וריוח מלמטה, ועושה פרשיותיה פתוחות.

אמרתי לו : רבי, מה טעם?

אמר לי : הואיל ואין סמוכות מן התורה.

ואמר רב חננאל אמר רב : הלכה כר"ש בן אלעזר. - מאי לאו, אפתוחות!?

לא, אריוח.

וכמה ריוח?

אמר רב מנשיא בר יעקב ואמרי לה אמר רב שמואל בר יעקב : כמלא אטבא דסיפרי.

אמר ליה אביי לרב יוסף : ואת לא תסברא דכי אמר רב – אריוח? - והא רב אית ליה מנהגא, והאידינא נהוג עלמא בסתומות!

- דאמר רבה אמר רב כהנא אמר רב: אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל -
שומעין לו, אין חולצין בסנדל - אין שומעין לו, שכבר נהגו העם בסנדל.
ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב: אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל -
שומעין לו, אין חולצין בסנדל - אין שומעין לו, שכבר נהגו העם בסנדל. -
ואמרינן מאי בינייהו? - מנעל לכתחילה איכא בינייהו.
אלא לאו שמע מינה אריוח - ש"מ.

רב נחמן בר יצחק אמר: מצוה לעשותן סתומות, ואי עבדינהו פתוחות - שפיר דמי.
ומאי פתוחות דקאמר רשב"א? - אף פתוחות.
לימא מסייע ליה:

כיוצא בו, ספר תורה שבלה ותפילין שבלו - אין עושין מהן מזוזה, לפי שאין
מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה.
הא מורידין - עושין. - אמאי? - הכא סתומות והכא פתוחות!
דלמא להשלים.

הא מורידין - עושין? - והתניא: הלכה למשה מסיני - תפילין על הקלף ומזוזה על
דוכסוסטוס. קלף במקום בשר, דוכסוסטוס במקום שער!!
למצוה.
והתניא: שינה - פסול?
בתפילין.

והתניא: שינה - בין בזה ובין בזה - פסול?
אידי ואידי בתפילין, והא - דכתבינהו אקלף במקום שער, והא - [לב ע"ב] דכתבינהו
אדוכסוסטוס במקום בשר.

ואיבעית אימא: שינה בזה ובזה - תנאי היא. דתניא: שינה בזה ובזה - פסול. ר' [אחא
מכשיר משום רבי] אחאי ברבי חנינא, ואמרי לה משמיה דרבי עקיבא ברבי חנינא.

הא מורידין – עושין? והא בעיא שרטוט? - דאמר רב מניומי בר חלקיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: כל מזוזה שאינה משורטטת פסולה. ורב מנימין בר חלקיה דידיה אמר: שרטוט של מזוזה הלכה למשה מסיני!?

תנאי היא, דתניא: ר' ירמיה אומר משום רבינו: תפילין ומזוזות נכתבות שלא מן הכתב, ואין צריכות שירטוט.

והילכתא:

תפילין לא בעי שרטוט, ומזוזה בעיא שירטוט.

ואידי ואידי נכתבות שלא מן הכתב.

מ"ט?

מיגרס גריסין.

אמר רב חלבו: אנא חזיתיה לרב הונא דהוה יתיב אפוריא דס"ת עליה, וכף לכדא אארעא ואנח עליה ס"ת, והדר יתיב במיטה. – קסבר: אסור לישב על גבי מיטה שס"ת מונח עליה.

ופליגא דרבה בר בר חנה, דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן: מותר לישב על גבי מיטה שספר תורה מונח עליה. ואם לחשך אדם לומר: מעשה בר' אלעזר שהיה יושב על המיטה, ונזכר שס"ת מונח עליה ונשמט וישב ע"ג קרקע ודומה כמי שהכישו נחש - התם ס"ת על גבי קרקע הוה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: כתבה אגרת פסולה.

מ"ט?

אתיא "כתיבה" "כתיבה" מספר.

ואמר רב יהודה אמר שמואל: תלאה במקל – פסולה.

מ"ט?

"בשעריך" בעינן.

תניא נמי הכי : תלאה במקל או שהניחה אחר הדלת - סכנה ואין בה מצוה. של בית מונבו המלך היו עושין בפונדקותיהן כן, זכר למזוזה.

ואמר רב יהודה אמר שמואל : מצוה להניחה בתוך חללו של פתח.

פשיטא? "בשעריך" - אמר רחמנא!

ס"ד אמינא - הואיל ואמר רבא : מצוה להניחה [לג ע"א] בטפח הסמוך לרשות הרבים, כמה דמרחק מעלי - קמ"ל.

ואמר רב יהודה אמר שמואל : כתבה על שני דפין - פסולה.

מיתבי : כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפין - פסולה. - הא בסף אחד - כשרה!

ראויה לשני סיפין - קאמר.

ואמר רב יהודה אמר שמואל : במזוזה - הלך אחר היכר ציר.

מאי - היכר ציר?

אמר רב אדא : אבקתא.

היכי דמי?

כגון : פיתחא דבין תרי בתי, בין בי גברי לבי נשי.

ריש גלותא בנא ביתא. אמר ליה לרב נחמן : קבע לי מזוזתא.

א"ר נחמן : תלי דשי ברישא.

אמר רב יהודה אמר רב : עשאה כמין נגר - פסולה.

איני? - והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר : כולהו מזוזתא דבי רבי, כמין נגר הוו עבידן. וההיא פיתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא, לא הוה לה מזוזה!

לא קשיא : הא - דעבידא כסיכתא, הא - דעבידא כאיסתוירא.

איני? - והא ההוא פיתחא דהוה עייל בה רב הונא לבי מדרשא, והויא לה מזוזה?

ההוא רגיל הוה, דאמר רב יהודה אמר רב : במזוזה - הלך אחר הרגיל.

א"ר זירא אמר רב מתנא אמר שמואל: מצוה להניחה בתחלת שליש העליון.
ורב הונא אמר: מגביה מן הקרקע טפח, ומרחיק מן הקורה טפח, וכל הפתח כולו כשר
למזוזה.

מיתיבי:

מגביה מן הקרקע טפח, ומרחיק מן הקורה טפח, וכל הפתח כולו כשר למזוזה
- דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר: "וקשרתם" "וכתבתם" - מה קשירה בגובה, אף כתיבה בגובה.
בשלמא לרב הונא - הוא דאמר כר' יהודה, אלא לשמואל - דאמר כמאן? - לא כר'
יהודה ולא כר' יוסי!?

אמר ר"ה בריה דרב נתן: לעולם כרבי יוסי, [לג ע"ב] ומאי - תחילת שליש העליון דקא
אמר - להרחיקה, שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה יותר משליש.

אמר רבא: מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר.

מאי טעמא?

רבנן אמרי: כדי שיפגע במזוזה מיד.

רב חנינא מסורא אומר: כי היכי דתינטריה.

אמר רבי חנינא: בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. מדת בשר ודם - מלך
יושב מבפנים ועם משמרין אותו מבחוץ. מדת הקב"ה - אינו כן, עבדיו יושבין מבפנים
והוא משמרן מבחוץ, שנאמר (תהלים קכא, ה) "ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך".

דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא: העמיק לה טפח - פסולה.

לימא מסייעא ליה: הניחה בפצין או שטלה עליה מלבן, אם יש שם טפח - צריך מזוזה
אחרת, אם לאו - אינו צריך מזוזה אחרת?

כי תניא ההיא: בפתח שאחורי הדלת.

הא בהדיא קתני לה: פתח שאחורי הדלת, אם יש שם טפח - צריך מזוזה אחרת, ואם
לאו - אינו צריך מזוזה אחרת!

'כיצד' - קתני.

תנא : העמיד לה מלבן של קנים, חותך שפופרת ומניחה.
אמר רב אחא בריה דרבא : לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך והניחה, אבל חתך והניח ולבסוף העמיד – פסולה, "תעשה" - ולא מן העשוי.

ואמר רבא : הני פיתחי שימאי - פטורין מן המזוזה.

מאי - פיתחי שימאי?

פליגי בה רב ריחומי ואבא יוסי : חד אמר - דלית להו תקרה, וחד אמר - דלית להו שקופי.

אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא : אכסדרה פטורה מן המזוזה, לפי שאין לה פצימין.

הא יש לה פצימין – חייב? לחיזוק תקרה הוא דעבידי!

הכי קאמר : אע"פ שיש לה פצימין – פטורה, שאין עשויין אלא לחיזוק לתקרה.

אמר אביי : חזינא להו לאיספלידי דבי מר, דאית להו פצימי ולית להו מזוזתא. קסבר - לחיזוק תקרה הוא דעבידי.

מיתבי : בית שער, אכסדרה ומרפסת - חייבין במזוזה!

באכסדרה דבי רב.

אכסדרה דבי רב, כאינדרונא מעלייתא הוא!

באכסדרה רומיתא.

אמר רחבה אמר רב יהודה : בי הרזיקי - חייב בשתי מזוזות.

מאי - בי הרזיקי?

אמר רב פפא סבא משמיה דרב : בית שער הפתוח לחצר, ובתים פתוחין לבית שער.

ת"ר :

בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית - רבי יוסי אומר : נידון כקיטונית.

וחכ"א : נידון כבית שער.

רב ושמואל דאמרי תרוייהו : מגינה לבית - כולי עלמא לא פליגי דחייב. מאי טעמא? - ביאה דבית היא. כי פליגי מבית לגינה. מר סבר - קיטונית עיקר, ומר סבר - גינה עיקר.

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: מבית לגינה - דכולי עלמא לא פליגי דפטור. מאי טעמא? - פיתחא דגינה הוא. כי פליגי מגינה לבית. מר סבר: ביאה דבית הוא, ומר סבר: כולה [לד ע"א] אדעתא דגינה הוא דעבידא.

אביי ורבא - עבדי כרבה ורב יוסף.

ורב אשי - עביד כרב ושמואל לחומרא.

והילכתא: כרב ושמואל לחומרא.

איתמר: לול פתוח מן הבית לעלייה - אמר רב הונא: אם יש לו פתח אחד - חייב במזוזה אחת, אם יש לו ב' פתחין - חייב בשתי מזוזות.

אמר רב פפא: שמע מינה מדרב הונא, האי אינדרונא דאית ליה ארבעה באבי - חייב בארבע מזוזות.

פשיטא!

לא צריכא, אף על גב דרגיל בחד.

אמר אמימר: האי פיתחא דאקרנא - חייב במזוזה.

אמר ליה רב אשי לאמימר: והא לית ליה פצימין?

א"ל: עדי פצימי.

רב פפא איקלע לבי מר שמואל. חזא ההוא פיתחא דלא הוה ליה אלא פצים אחד משמאלא, ועבידא ליה מזוזה.

א"ל: כמאן - כר"מ? אימר דאמר ר"מ - מימין, משמאל - מי אמר?

מאי היא?

דתניא: "ביתך" - ביאתך, מן הימין. אתה אומר מן הימין או אינו אלא משמאל? - ת"ל: "ביתך".

מאי תלמודא?

אמר רבה: דרך ביאתך מן הימין, דכי עקר איניש, כרעיה דימינא עקר.

רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר: מהכא – (מלכים ב יב, י) "ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח מימין, בבוא איש בית ה' ונתנו שמה הכהנים שומרי הסף את כל הכסף המובא בית ה'".

מאי ר"מ?

דתניא: בית שאין לו אלא פצים אחד - ר"מ מחייב במזוזה, וחכמים פוטרין.

מאי טעמא דרבנן?

(דברים ו, ט) "מזוזות" – כתיב.

מ"ט דר' מאיר?

דתניא:

"מזוזות" - שומע אני מיעוט מזוזות שתיים, כשהוא אומר (דברים יא, כ) "מזוזות" בפרשה שניה - שאין תלמוד לומר, הוי ריבוי אחר ריבוי, ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט. מעטו הכתוב למזוזה אחת - דברי ר' ישמעאל.

ר"ע אומר: אינו צריך. כשהוא אומר (שמות יב, כג) "על המשקוף ועל שתי המזוזות" - שאין ת"ל "שתי", מה ת"ל "שתי"? - זה בנה אב: כל מקום שנאמר מזוזות - אינו אלא אחת, עד שיפרט לך הכתוב שתיים.

ת"ר: "וכתבתם" - יכול יכתבנה על האבנים? - נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה, מה להלן - על הספר, אף כאן על הספר. או כלך לדרך זו: נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה, מה להלן על האבנים אף כאן על האבנים? - נראה למי דומה: דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתובה הנוהגת לדורות, ואין דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתובה שאינה נוהגת לדורות. וכמו שנאמר להלן (ירמיהו לו, יח) "ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו".

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: רחמנא אמר על "מזוזות", ואת אמרת נילף כתיבה כתיבה?

אמר קרא (דברים ו, ט) "וכתבתם - כתיבה תמה, והדר - "על המזוזות".

ומאחר דכתיב ["וכתבתם"], האי גזירה שוה למה לי?

אי לאו גזירה שוה הוה אמינא ליכתבא אאבנא וליקבעה אסיפא - קמ"ל.

ארבע פרשיות שבתפילין מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן:

פשיטא!

אמר רב יהודה אמר רב: לא נצרכא אלא לקוצו של יו"ד.

והא נמי פשיטא!

לא נצרכא אלא לאידך דרב יהודה, דאמר רב יהודה אמר רב: כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה – פסולה.

[לד ע"ב]

ת"ר: "לטטפת" "לטטפת" "לטוטפת" - הרי כאן ד' - דברי רבי ישמעאל. ר"ע אומר: אינו צריך. טט בכתפי שתיים. פת באפריקי שתיים.

ת"ר: יכול יכתבם על ד' עורות ויניחם בד' בתים בד' עורות? - ת"ל (שמות יג, ט) "ולזכרון בין עיניך" - זכרון אחד אמרתי לך, ולא ב' וגי' זכרונות. הא כיצד? - כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור אחד.

ואם כתבן בעור אחד והניחן בד' בתים – יצא.

וצריך שיהא ריוח ביניהן - דברי רבי. וחכ"א: אינו צריך. ושויך שנותן חוט או משיחה בין כל אחת ואחת.

ואם אין חריצן ניכר – פסולות.

תנו רבנן: כיצד כותבן?

תפלה של יד - כותבה על עור אחד, ואם כתבה בארבע עורות והניחה בבית אחד – יצא. וצריך לדבק – שנאמר (שמות יג, ט) "והיה לך לאות על ידך" - כשם שאות אחת מבחוץ, כך אות אחת מבפנים - דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר: אינו צריך.

א"ר יוסי: ומודה לי ר' יהודה ברבי, שאם אין לו תפילין של יד ויש לו שתי תפילין של ראש - שטולה עור על אחת מהן ומניחה.

"מודה" - היינו פלוגתייהו!?

אמר רבא: מדבריו של ר' יוסי - חזר בו ר' יהודה.

איני? - והא שלח רב חנניה משמיה דר' יוחנן: תפלה של יד - עושין אותה של ראש, ושל ראש - אין עושין אותה של יד, לפי שאין מורידין מקדושה חמור' לקדושה קלה! ל"ק, הא – בעתיקתא, הא – בחדתתא.

ולמ"ד הזמנה מילתא היא? - דאתני עליהו מעיקרא.

ת"ר: כיצד סדרן? "קדש ליי" "והיי כי יביאך" – מימין, "שמע" "והיי אם שמוע" – משמאל.

והתניא איפכא!

אמר אביי: ל"ק, כאן מימינו של קורא, כאן מימינו של מניח - והקורא קורא כסדרן.

אמר רב חננאל אמר רב: החליף פרשיותיה – פסולות.

אמר אביי: לא אמרן [לה ע"א] אלא גוייתא – לברייתא, וברייתא – לגוייתא. אבל גוייתא – לגוייתא, וברייתא – לברייתא - לית לן בה.

א"ל רבא: מאי שנא גוייתא לברייתא וברייתא לגוייתא דלא - דהך דבעי למיחזי אורא לא קא חזייה והא דלא קא בעי למיחזי אורא קא חזייה, ברייתא לברייתא וגוייתא לגוייתא נמי - הך דבעיא למיחזי אורא דימין קא חזייה אורא דשמאל, ודשמאל - קא חזייה אורא דימין!?

אלא: ל"ש.

ואמר רב חננאל אמר רב: תיתורא דתפילין - הלכה למשה מסיני.

אמר אביי: מעברתא דתפילין - הלכה למשה מסיני.

ואמר אביי: שיין של תפילין - הלכה למשה מסיני.

וצריך שיגיע חריץ למקום התפר.

רב דימי מנהרדעא אמר: כיון דמנכר - לא צריך.

ואמר אביי: האי קילפא דתפילין - צריך למיבדקיה, דדילמא אית בה ריעותא, ובעינא כתיבה תמה – וליכא.

רב דימי מנהרדעא אמר: לא צריך. קולמוסא בדיק לה.

א"ר יצחק: רצועות שחורות - הלכה למשה מסיני.

מיתבי: תפילין אין קושרין אותן אלא במינן. בין ירוקות בין שחורות בין לבנות.
אדומות - לא יעשה, מפני גנאי ודבר אחר.

א"ר יהודה: מעשה בתלמידו של ר"ע שהיה קושר תפיליו בלשונות של תכלת, ולא
אמר לו דבר! איפשר אותו צדיק ראה תלמידו ולא מיחה בו?
אמרו לו: הן, לא ראה אותו, ואם ראה אותו - לא היה מניחו.

מעשה בהורקנוס בנו של ר' אליעזר בן הורקנוס, שהיה קושר תפיליו בלשונות של
ארגמן, ולא אמר לו דבר. איפשר אותו צדיק ראה בנו ולא מיחה בו?!
אמרו לו: הן, לא ראה אותו, ואם ראה אותו - לא היה מניחו.

קתני מיהא: בין ירוקות בין שחורות ובין לבנות!

לא קשיא, כאן - מבפנים, כאן - מבחוץ.

אי מבפנים - מאי גנאי ודבר אחר איכא?

זימנין דמתהפכין ליה.

תנא תפילין מרובעות - הלכה למשה מסיני.

אמר רב פפא: בתפרן ובאלכסונון.

לימא מסייע ליה: העושה תפילתו עגולה - סכנה ואין בה מצוה.

אמר רב פפא: מתני' דעבידא כי אמגוזא.

אמר רב הונא: תפילין, כל זמן שפני טבלא קיימת - כשירות.

רב חסדא אמר: נפסקו שתים - כשירות, שלש - פסולות.

אמר רבא: הא דאמרת שתים כשירות, לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה, אבל זה כנגד
זה - פסולות. וזה כנגד זה נמי - לא אמרן אלא בחדתתא, אבל בעתיקתא - לית לן בה.

אמר ליה אביי לרב יוסף: היכי דמיין חדתתא, והיכי דמיין עתיקתא?

אמר ליה: כל היכא כי מיתלי ביה בשלחא והדר חלים - עתיקתא, ואידך - חדתתא.

[לה ע"ב]

וא"נ: כל היכי דכי מיתלי ביה במתנא אתייה אבתריה - חדתתא, ואידך - עתיקתא.

אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף. איפסיק ליה רצועה דתפילי.

א"ל: מהו למיקטריה?

א"ל: "וקשרתם" כתיב - שתהא קשירה תמה.

א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי: מהו למיתפריה ועייליה לתפירה לגאו?

אמר: פוק חזי מה עמא דבר.

אמר רב פפא: גרדומי רצועות – כשירות.

ולאו מילתא היא, מדאמרי בני רבי חייא: גרדומי תכלת וגרדומי אזור כשירין. - התם

הוא - דתשמישי מצוה נינהו, אבל הכא - דתשמישי קדושה נינהו, לא.

מכלל דאית להו שיעורא. וכמה שיעורייהו?

אמר רמי בר חמא אמר ר"ל: עד אצבע צרדה.

רב כהנא - מחוי כפוף.

רב אשי - מחוי פשוט.

רבה - קטר להו ופשיט ושדי להו.

רב אחא בר יעקב - קטר להו ומתלית להו.

מר בריה דרבנא - עביד כדידן.

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: קשר של תפילין - הלכה

למשה מסיני.

אמר ר"נ: ונוייהן לבר.

רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא. איתהפכא ליה רצועה דתפילין.

א"ל: לא סבר לה מר - ונוייהן לבר?

א"ל: לאו אדעתאי.

(דברים כח, י) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" – תנא: ר"א הגדול אומר: אלו תפילין שבראש.

(שמות לג, כג) "והסרותי את כפי וראית את אחוריי" – אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא: מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קשר של תפילין.

אמר רב יהודה: קשר של תפילין צריך שיהא למעלה, כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה. וצריך שיהא כלפי פנים, כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור.

אמר רב שמואל בר בידרי אמר רב, ואמרי לה אמר ר' אחא אריכא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רב מנשיא אמר שמואל: תפילין מאימתי מברך עליהן? – משעת הנחתן.

איני? והא אמר רב יהודה אמר שמואל: כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן?! אביי ורבא דאמרי תרוייהו: משעת הנחה ועד שעת קשירה.

[לו ע"א]

אמר רב חסדא: סח בין תפילה לתפילה – חוזר ומברך.

סח – אין, לא סח – לא? והא שלח רב חייה בריה דרב הונא משמיה דר' יוחנן: על תפילה של יד אומר: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין; על תפילין של ראש אומר: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין? אביי ורבא דאמרי תרוייהו: לא סח – מברך אחת, סח – מברך שתיים.

תנא: סח בין תפילה לתפילה – עבירה היא בידו, וחוזר עליה מערכי המלחמה.

תנא: כשהוא מניח – מניח של יד ואחר כך מניח של ראש, וכשהוא חולץ – חולץ של ראש ואחר כך חולץ של יד.

בשלמא – כשהוא מניח מניח של יד ואח"כ מניח של ראש – דכתיב (דברים ו, ח) "וקשרתם לאות על ירך", והדר – "והיו לטוטפת בין עיניך". אלא – כשהוא חולץ חולץ של ראש ואח"כ חולץ של יד – מנלן?

אמר רבה: רב הונא אסברא לי - אמר קרא: "והיו לטוטפת בין עיניך" - כל זמן שבין עיניך יהו שתיים.

ת"ר: תפילין –

מאימתי מברך עליהן? - משעת הנחתן. כיצד: היה משכים לצאת לדרך ומתיירא שמא יאבדו, מניחן, וכשיגיע זמן - ממשמש בהן ומברך עליהן.

ועד מתי מניחן? - עד שתשקע החמה. רבי יעקב אומר: עד שתכלה רגל מן השוק. וחכמים אומרים: עד זמן שינה.

ומודים חכמים לר' יעקב - שאם חלצן לצאת לבית הכסא או ליכנס לבית המרחץ ושקעה חמה - שוב אינו חוזר ומניחן.

אמר רב נחמן: הלכה כרבי יעקב.

רב חסדא ורבה בר רב הונא מצלו בהו באורתא.

איכא דאמרי: אין הלכה כר' יעקב [לו ע"ב]

והא רב חסדא ורבה בר רב הונא מצלו בהו באורתא?

ההוא פליגא.

ומי אמר רבה בר רב הונא הכי? והא אמר רבה בר רב הונא: ספק חשיכה ספק לא חשיכה - לא חולץ ולא מניח. - הא ודאי חשיכה – חולץ!

התם בערב שבת איתמר.

מאי קסבר? אי קסבר לילה זמן תפילין - שבת נמי זמן תפילין, אי קסבר שבת לאו זמן תפילין - לילה נמי לאו זמן תפילין. דמהיכא דממעטא שבת, מהתם ממעטי לילות – דתניא:

(שמות יג, י) "ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה", "ימים" - ולא לילות, "מימים" - ולא כל ימים - פרט לשבתות וימים טובים - דברי רבי יוסי הגלילי.

ר"ע אומר: לא נאמר "חוקה" זו - אלא לפסח בלבד!

נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לר' עקיבא, דתניא:

ר' עקיבא אומר: יכול יניח אדם תפילין בשבתות ובימים טובים? - ת"ל: (שמות יג, טז) "והיה לאות על ירך ולטוטפת בין עיניך" - מי שצריכין אות, יצאו שבתות וימים טובים - שהן גופן אות.

אמר ר' אלעזר: כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה - עובר בעשה;
ור' יוחנן אמר: עובר בלאו.

לימא בר' אבין אמר ר' אילעא קא מיפלגי, דאמר ר' אבין אמר ר' אילעא: כל מקום שנאמר "השמר" "פן" ו"אל" - אינו אלא לא תעשה. דמר - אית ליה דר' אבין, ומר - לית ליה דר' אבין?

לא, דכולי עלמא אית להו דרבי אבין אמר ר' אילעא, והכא בהא קא מיפלגי: מר סבר "השמר" דלאו - לאו, ו"השמר" דעשה - עשה, ומר סבר "השמר" דעשה - נמי לאו.

ואמר רבי אלעזר: ואם לשמרן - מותר.

ואמר רבינא: הוה יתיבנא קמיה דרב אשי, וחשך והניח תפילין. ואמרי ליה: לשמרן קא בעי להו מר? ואמר לי: אין. וחזיתיה לדעתיה, דלאו לשמרן הוא בעי. קסבר: הלכה ואין מורין כן.

אמר רבה בר רב הונא: חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה, קל וחומר מציץ. ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת - אמרה תורה (שמות כח, לח) "והיה על מצחו תמיד" - שלא תסיח דעתו ממנו, תפילין - שיש בהן אזכרות הרבה, על אחת כמה וכמה!

ת"ר: "ידך" - זו שמאל. אתה אומר שמאל, או אינו אלא ימין? - תלמוד לומר: (ישעיהו מח, יג) "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים", ואומר: (שופטים ה, כו) "ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים", ואומר: (תהלים עד, יא) "למה תשיב ירך וימינך מקרב חיקך כלה". [לז ע"א]

רבי יוסי החורם אומר: מצינו ימין שנקרא יד, שנאמר (בראשית מח, יז) "וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו!"

ואידך: יד ימינו - איקרי, "יד" סתמא - לא איקרי.

ר' נתן אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: (דברים ו, ח) "וקשרתם" וכתבתם" - מה כתיבה בימין - אף קשירה בימין, וכיון דקשירה בימין - הנחה בשמאל היא!

ור' יוסי החורס, הנחה דבשמאל מנא ליה?

נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לר' נתן.

רב אשי אמר: מ"ידכה", כתיב בה"י - כהה.

א"ל ר' אבא לרב אשי: ואימא - ידך שבכח?

א"ל: מי כתיב בחי"ת?!

כתנאי: ידכה בה"י - זו שמאל. אחרים אומרים: (ידך) [ידכה] - לרבות את הגידם.

תניא אידך: אין לו זרוע - פטור מן התפילין. אחרים אומר[ים]: "ידכה" - לרבות את הגידם.

ת"ר: אטר - מניח תפילין בימינו, שהוא שמאלו.

והתניא: מניח בשמאלו, שהוא שמאלו של כל אדם?

אמר אביי: כי תניא ההיא - בשולט בשתי ידיו.

תנא דבי מנשה: "על ידך" - זו קיבורת. "בין עיניך" - זו קדקד.

היכא?

אמרי דבי רבי ינאי: מקום שמוחו של תינוק רופס.

בעא מיניה פלימו מרבי: מי שיש לו שני ראשים - באיזה מהן מניח תפילין?

א"ל: או קום גלי, או קבל עלך שמתא!

אדהכי, אתא ההוא גברא, א"ל: איתיליד לי ינוקא דאית ליה תרי רישי. כמה בעינן

למיתב לכהן?

אתא ההוא סבא, תנא ליה: חייב ליתן לו י" סלעים.

איני? והתני רמי בר חמא: מתוך שנאמר (במדבר יח, טו) "פדה תפדה את בכור האדם"

- שומע אני אפילו נטרף בתוך ל"ז - ת"ל: [לז ע"ב] (במדבר יח, טו) "אך" - חלק?!

שאני הכא - דבגולגולת תלא רחמנא.

אמר מר: "ידך" - זו קיבורת.

מנלן? - דת"ר:

(שמות יג, ט) "על ידך" - זו גובה שביד. אתה אומר זו גובה שביד, או אינו אלא על ידך ממש? - אמרה תורה הנח תפילין ביד והנח תפילין בראש, מה להלן בגובה שבראש אף כאן בגובה שביד.

רבי אליעזר אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: (שמות יג, ט) "והיה לך לאות לך לאות" - ולא לאחרים לאות.

ר' יצחק אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: (דברים יא, יח) "ושמתם את דברי אלה על לבבכם וקשרתם" - שתהא שימה כנגד הלב.

ר' חייא ורב אחא בריה דרב אויא - מכוין ומנח ליה להדי ליביה.

רב אשי הוה יתיב קמיה דאמימר. הוה ציריא בידיה, וקא מתחזיין תפילין.

אמר ליה: לא סבר לה מר - "לך לאות" ולא לאחרים לאות?

אמר ליה: במקום "לך לאות" - איתמר.

גובה שבראש - מנלן?

דת"ר: "בין עיניך" - זו גובה שבראש. אתה אומר זו גובה שבראש, או אינו אלא "בין עיניך" ממש? - נאמר כאן "בין עיניך" ונאמר להלן (דברים יד, א) "לא תשימו קרחה בין עיניכם למת" - מה להלן בגובה שבראש מקום שעושה קרחה, אף כאן בגובה של ראש מקום שעושה קרחה.

ר' יהודה אומר: אינו צריך, אמרה תורה הנח תפילין ביד, הנח תפילין בראש - מה להלן במקום הראוי ליטמא בנגע אחד, אף כאן במקום הראוי ליטמא בנגע אחד. לאפוקי בין עיניך, דאיכא בשר ושער - דאיכא שער לבן ואיכא נמי שער צהוב.

ארבע ציציות מעכבות זו את זו, שארבעתן מצוה אחת:

מאי בינייהו?

אמר רב יוסף: סדין בציצית - איכא בינייהו.

רבא בר אהינא אמר : טלית בעלת חמש - איכא בינייהו.

רבינא אמר : דרב הונא - איכא בינייהו, דאמר רב הונא : היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה בשבת - חייב חטאת.

אמר רב שישא בריה דרב אידי : האי מאן דבצריה לגלימיה - לא עביד ולא כלום, שוייה טלית בעלת חמש.

אמר רב משרשיא : האי מאן דצייריה לגלימיה - לא עבד ולא כלום.

מאי טעמא?

דכמאן דשרייה דמי. ותנן נמי : כל חמתות הצרורות טהורות, חוץ משל ערביים.

אמר רב דימי מנהרדעא : האי מאן דחייטיה לגלימיה - לא עבד ולא כלום. אם איתא דלא מיבעי ליה, ליפסוק ולישדייה.

רבי ישמעאל אומר : ארבעתן ארבע מצות :

אמר רב יהודה אמר שמואל : הלכה כרבי ישמעאל.

ולית הלכתא כותיה.

רבינא הוה קא אזיל אבתריה דמר בר רב אשי בשבתא דריגלא. איפסיק קרנא דחוטיה, ולא אמר ליה ולא מידי. כד מטא לביתיה אמר ליה : מהתם איפסיק.

א"ל : אי אמרת לי, מהתם שדיתיה.

והא - אמר מר : גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה?

תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא : [לח ע"א] בלאו (דברים יז, יא) ד"לא תסור".

ואיכא דאמרי : מהתם א"ל.

וא"ל : מאי דעתך למישדייה? - והאמר מר : גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה?

והא תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא : בלאו דלא תסור!?

הכא נמי - כרמלית דרבנן היא.